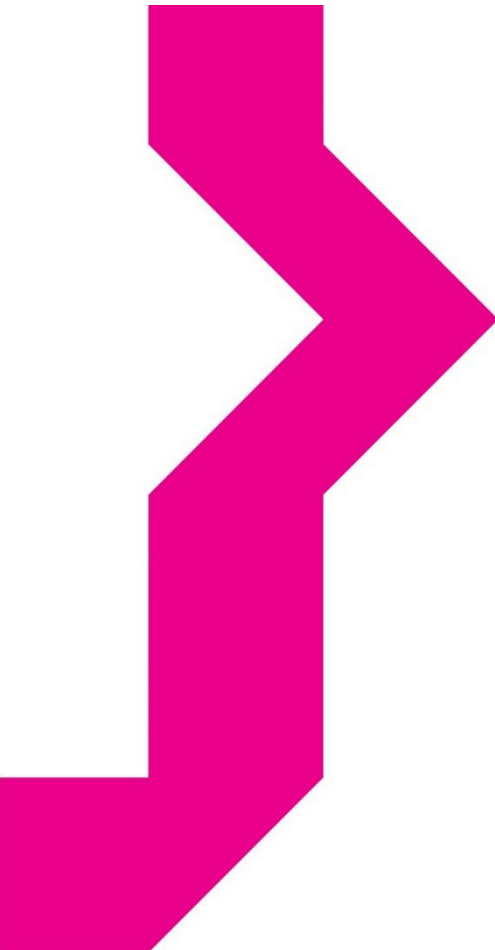

Dogmatická teologie 2 Ekleziologie

Jan Hojda

Tato e-kniha vznikla v rámci realizace projektu
Strategický rozvoj Univerzity Hradec Králové,
reg. č. CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_015/0002427.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Recenzent: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

ISBN 978-80-7435-862-3 (online; pdf)

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons 4.0
CC-BY-SA 4.0 – Uveďte původ – Zachovejte licenci
<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Základní informace o předmětu

Vyučující: Jan Hojda, doc., Th.D.

Kontakt: jan.hojda@uhk.cz

Hodinová dotace přímé výuky: 12 hodin (přednáška 8 + seminář 4)

Pravidla komunikace s vyučujícím: prostřednictvím přímé výuky a online kurzu, event. e-mailové korespondence.

Charakteristika předmětu

Dogmatická teologie zkoumá vnitřní souvislost a návaznost různých výpovědí víry, které vycházejí ze zjevení Boha jako Otce Ježíše Krista a ze zjevení Krista jako jeho Syna. Je uspořádaným a metodickým výkladem skutečnosti sebesdílení Trojjediného Boha člověku.

Ve své druhé části se předmět věnuje zejména **nauce o původu, podstatě, uspořádání a poslední budoucnosti církve** (ekleziologie). Dále předkládá pouze stručný nástin nauky o sebezjevení Boha v Duchu svatém (pneumatologie). Pneumatologické tematické se bude v rámci nauky o Trojjediném Bohu podrobně věnovat předmět Dogmatická teologie IV.

Získané znalosti a způsobilosti

Předmět zprostředkovává základní **porozumění církvi jako podstatné součásti sebesdílení, ve kterém se Bůh Otec skrze vtěleného Syna v Duchu svatém obrací k člověku** a ve kterém se člověk obrací v Duchu skrze Syna k Otci.

Absolvent má rozumět původu, podstatě, struktuře i poslední budoucnosti církve jakožto dílu:

- ve kterém Bůh Otec svou věčnou lásku k Synu (a své spolu-bytí se Synem v Duchu svatém) obrací zdarma a svobodně ke každému člověku a takto shromažďuje všechny lidi v jediném univerzálním společenství svých milovaných dětí
- ve kterém vtělený Syn přijímá od Otce v Duchu svatém každého člověka – do svého věčného synovského přijímání Otcovy lásky zdarma a svobodně zahrnuje

každého člověka, takže se sám stává člověkem, ve svém lidství nese příběh všech lidí a shromažďuje všechny lidi ve společenství svého těla

- ve kterém Duch svatý jako věčný výraz vzájemnosti (spolu-bytí) Otce a Syna zdarma svobodně zahrnuje do této vzájemnosti také každého člověka; tak je církev společenstvím vzájemné jednoty a odlišnosti, je jednotou všech lidí ve vzájemné vděčnosti a odkázanosti (jednota a vzájemnost člověka jako muže a ženy se v ní naplňuje jako společenství Ducha svatého, též skrze vzájemnost mezi vysvěcenými služebníky a ostatními pokřtěnými)

Dále předmět nabízí stručný vhled do působení Ducha svatého v dějinách spásy (formou samostudia).

Provázanost předmětu s okruhy SZZ

S obsahem předmětu souvisí zejména následující okruh SZZ z *Teologie a teorie náboženství*:

10. Ekleziologie: Církev v biblickém poselství (biblické názvy církve, utváření církve v Ježíšově působení – ekleziologická syntéza evangelií, církev v pavlovských a pastorálních listech); patristické svědectví o církvi (tajemství církve, pojetí úřadu, Augustinova ekleziologie); sebepochopení církve od gregoriánské reformy po II. vatikánský koncil; ekleziologie II. vatikánského koncilu; církev jako dílo Nejsvětější Trojice.

Studijní literatura a další zdroje

Monografie s ekleziologickou problematikou

- kromě prvního z uvedených textů, se kterým se seznámíte v rámci absolvování online kurzu, se můžete věnovat též studiu některého z dalších pojednání

- MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 580–639.
- CONGAR, Yves. *Za církev sloužící a chudou*. Kostelní Vydří: KNA, 1995.
- DOLISTA, Josef. *Perspektivy církve*. Kostelní Vydří: KNA, 2000.
- LUBAC, Henri de. *Meditace o církvi*. Kostelní Vydří: KNA, 2010.
- *Mezinárodní katolická revue Communio* 3/2014 (téma čísla: *Ecclesiam unam*)
- RATZINGER, Joseph. *Církev jako společenství*. Praha: Zvon, 1995.

Monografie k pneumatologii

- je třeba se seznámit s jednou z uvedených publikací

- MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 394–417.
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. 2. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, c1999.

Články

- HENRICI, Peter. „To číňte na mou památku“ – Oběť Kristova a oběť věřících. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2006, č. 2, s. 132–142.
- HOJDA, Jan. Společenství učedníků jako základ církve. *Cesty katecheze*, 2011, č. 3, s. 10–13.
- HOJDA, Jan. Posvátná tradice jako jednota v odlišnosti. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2017, roč. 21, č. 3, s. 51–63.
- HOJDA, Jan. „Jen z lásky žít.“ Hranice nicoty jako vnitřní moment křesťanské víry. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2020, roč. 24, č. 3, s. 303–318.
- MENKE, Karl-Heinz. Svátostnost eucharistie. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2013, roč. 17, č. 4, s. 85–103.
- KOHUT, Pavel Vojtěch. Sacramentum Ordinis – sborová svátost ke službě. Nástin dějin, teologie a spiritualit služebného kněžství. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2009, č. 2, s. 84–104.
- KOPECKÁ, Dagmar. Anketa: Proč patřím ke katolické církvi. *Salve*, 2019, č. 4, s. 110–111.
- SCHWERDTFEGGER, Nikolaus. „Anonymní křesťané“ v díle Karla Rahnera. *Salve*, 2019, č. 4, s. 37–59.
- SEIFERT, David. Průřez teologií obnoveného diakonátu. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2009, č. 2, s. 129–151.
- SKALICKÝ, Karel. Boublíkovi „anonymní katechumené“ a Rahnerovi „anonymní křesťané“. *Salve*, 2019, č. 4, s. 61–74.

Slovníky

RAHNER, Karl; VORGRIMLER, Herbert. *Teologický slovník*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 2009.

Církevní dokumenty

Lumen gentium. Věřoučná konstituce o církvi. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. 2. vyd., v KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002 (přístup též [zde](#)).

Katechismus katolické církve. 2. vyd., v KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, § 751– 975.

Je třeba se alespoň letmo seznámit s textem dogmatické konstituce II. vatikánského koncilu o církvi *Lumen gentium* a s 9. článkem třetí kapitoly druhého oddílu první části *Katechismu katolické církve* (§ 751– 975).

Požadavky na ukončení předmětu

K zápočtu je vyžadována aktivní účast na výuce a splnění dalších požadavků (doložené v rámci on-line kurzu):

- vytvoření myšlenkové osnovy k jednotlivým kapitolám (slouží zároveň jako písemná příprava ke zkoušce)
- studium vybraných textů odborné literatury (doložené písemným záznamem; texty jsou uvedeny v rámci jednotlivých kapitol online kurzu)

Ke zkoušce je vyžadována:

- orientace v problematice předmětu (podle jednotlivých kapitol studijní pomůcky, resp. podle poskytnutých okruhů)

Obsah studijní pomůcky

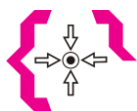
1	Ekleziologie jako součást dogmatické (systematické) teologie	10
1.1	Charakter systematické (dogmatické) ekleziologie	10
1.1.1	Vlastní úkol dogmatické ekleziologie	11
1.1.2	Témata, která budeme řešit	11
1.2	Základní východiska ekleziologie	11
1.2.1	Církev jako podstatná součást sebesdělení Trojjediného Boha člověku	11
1.2.2	Církev jako téma víry	12
1.3	Postup ekleziologické reflexe: hermeneutika mystéria církve	13
1.3.1	Komplementarita naslouchání víry pramenům a intelektu víry	13
2	Církev v biblickém poselství	17
2.1	Církev v poselství Nového zákona	17
2.1.1	Ježíšovo působení jako základ církve	17
2.1.2	Klíčová pozice Velikonoc	18
2.1.3	Pojem „církev“ – „ekklesia“	18
2.2	Ekleziologické důrazy jednotlivých evangelií	19
2.3	Církev jako tělo Kristovo – nauka sv. Pavla	19
3	Společenství učedníků jako základ církve I: společenství učedníků jako privilegovaný model církve	21
3.1	Církev jako součást velikonočního mystéria Kristova: církev jako tajemství	22
3.2	Předznamenání církve v Ježíšově pozemském působení i v jeho přípravě v průběhu dějin spásy	22
3.3	Společenství učedníků jako privilegovaný model církve	23
3.4	Prvotní ekleziologická syntéza: společenství učedníků jako základ církve	23
4	Společenství učedníků jako základ církve II – ekleziologický význam povolání učedníků: bytostné přičlenění k Ježíši jako účast na jeho synovském vztahu k Otci a mesiánském poslání	26
4.1	Povolání učedníků jako projev Ježíšova Božího synovství a mesiánského poslání	27
4.2	Povolání jako akt nového určení člověka – patřit Kristu navěky	27
4.2.1	Náhlá proměna určení člověka, nové stvoření	27
4.2.2	Ztráta starého určení a překonání vazeb Zákona	28
4.2.3	Následování – bytostné přičlenění ke Kristu	28
4.3	Ekleziální význam události povolání učedníků	28
4.3.1	Tajemství církve: být od Otce v Duchu svatém „ponoření“ do Krista	28
4.3.2	Uspořádání církve – být jedno v Kristu	28
4.3.3	Úkol, poslání církve – účast na Ježíšově poslání	28
4.4	Svátostné zpřítomnění: křest	28
5	Společenství učedníků jako základ církve III – ekleziologický význam ustanovení Dvanácti: posvátná apoštolská služba jako znamení výlučnosti eschatologického Pána, skrze nějž Bůh Otec svolává, vede a posvěcuje svou církev	31
5.1	Ustanovení Dvanácti jako doklad eschatologické moci Božího Syna svolávat Bohu Otci jeho církev	33
5.1.1	Ustanovení Dvanácti jako prorocké znamení jednorozeného Božího Syna	33
5.1.2	Vyvolení Dvanácti jako doklad Ježíšovy moci svolávat a vést eschatologické společenství Boží	34
5.1.3	Ustanovení Dvanácti jako výraz začlenění celého okruhu učedníků a učednic do vzájemnosti Ježíše s Otcem	34
5.2	Sbor dvanácti učedníků (apoštolů) jako posvátná instituce	34
5.2.1	Sbor Dvanácti jako posvátná instituce <i>uprostřed</i> posvátného společenství všech učedníků a učednic s Kristem	34
5.2.2	Význam sboru Dvanácti – projev Ježíše jako eschatologického Pána uprostřed svých učedníků	35
5.3	Ekleziální význam ustanovení Dvanácti	35
5.3.1	Tajemství církve: být jednotou s Kristem skrze jeho odlišnost jako jediného eschatologického Ženicha a Hlavy církve	35

5.3.2	Uspořádání církve: být jednotou ve vzájemné odkázanosti a vděčnosti	36
5.3.3	Úkol, poslání církve: reprezentovat Krista v jednotě i odlišnosti	36
5.4	Svátostné zpřítomnění: svátost svěcení	37
6	Společenství učedníků jako základ církve IV – ekleziologický význam poslední večeře Páně: životní jednota s Kristem na základě jeho sebevydání za všechny.....	40
6.1	Poslední večeře jako Ježíšova interpretace blížící se smrti: sebevydání za učedníky ..	42
6.1.1	Identifikace pokrmu a nápoje s tělem a krví: reálně symbolický význam	42
6.1.2	Životní jednota s Kristem v jeho těle a krvi	42
6.2	Ekleziální význam poslední večeře	42
6.2.1	Tajemství církve: životní jednota s Kristem na základě jeho sebe-vydání	42
6.2.2	Uspořádání života církve a její poslání: být v Duchu „památkou“ Kristova sjednocení s učedníky a „předjímáním“ jeho eschatologického univerzálního uskutečnění	43
6.3	Svátostné zpřítomnění: eucharistie	43
7	Patristické svědectví o církvi: obecné úkoly, zdroje a rysy ekleziologie církevních otců	46
7.1	Hlavní úkoly patristického chápání církve	47
7.1.1	Kontinuita Kristova spásného díla v církvi	47
7.1.2	Garance (záruka) plnosti Kristova spásného díla v církvi – vymezení proti herezím a schizmatům	47
7.1.3	Vstoupení do helénské prostředí, vztah k římské kultuře	47
7.2	Zdroje patristického chápání církve	48
7.2.1	Svědectví Písma	48
7.2.2	Spirituálně typologický výklad biblických vyjádření	48
7.2.3	Vliv platónské filozofie	49
7.2.4	Vliv kulturního prostředí římské říše: zejména vliv římského práva (latinští otcové)	49
7.3	Artikulace nauky o církvi: chybí systematická reflexe; nauka se formuluje v kontextu konkrétního života církve	49
7.4	Obecné rysy patristického pojetí církve	50
7.4.1	Tajemství církve: tělo a snoubenka Kristova	50
7.4.2	Uspořádání církve: trvání apoštolského úřadu a četnost služeb pokřtěných	50
7.4.3	Úkol a poslání církve: univerzální misie	51
8	Významné epochy patristického chápání církve	53
8.1	Apoštolští otcové: úřad jako garance církve Kristovy; církev v kosmickém kontextu ..	54
8.2	Řeční otcové 2. a 3. stol.: formulování duchovního základu církve – zakotvení ve spásném tajemství Krista	54
8.3	Latinští otcové na přelomu 2. a poč. 3. stol.: formulování úřadu	55
8.4	Reakce na heretická hnutí 3. stol.: formulování principu jednoty	56
8.5	Patristika na západě ve 4. a 5. stol.	57
8.6	Augustinova (354-430) ekleziologie	58
8.6.1	Rozlišování viditelné a duchovní příslušnosti k církvi: ecclesia mixta	58
8.6.2	Objektivní spásná účinnost církve (svátostí) na základě milosti Ježíše Krista	58
8.6.3	Pojem církve jako „civitas Dei“ – „obec Boží“	58
8.7	Patristika 5.-8. stol.	58
9	Chápání církve ve středověku	61
9.1	Gregoriánská reforma raného středověku	62
9.1.1	Řehoř VII. (†1085) – ohraničení mezi trůnem a oltářem v christianizované společnosti	62
9.1.2	Využití právních principů v ekleziologii	62
9.1.3	Důsledky v pojetí církve	63
9.2	Proměna pojmu církve jako těla Kristova (corpus Christi) – 12. stol.	63
9.3	Vrcholná scholastika	64
9.3.1	Christologicky a sakramentálně orientovaná ekleziologie: církev jako corpus Christi mysticum	64
9.3.2	Krise sebepochopení církve ve 14.-15. stol.	64
10	Novověké pojetí církve: od tridentského koncilu po II. vatikánský	66
10.1	Obecná charakteristika pojetí církve v novověku	67
10.1.1	Boj o poznatelnost, viditelnost církve	67
10.1.2	Konfrontace s reformací	67
10.1.3	Apologetický ráz ekleziologie	67
10.1.4	Převládající právní jazyk	67
10.2	Tridentský koncil a důležitý činitel potridentské ekleziologie	67
10.2.1	Tridentský koncil (1545–1563)	67

10.2.2	Nauka Roberta Belarmina (1542–1621).....	68
10.2.3	Katolická reforma: široké probuzení vědomí církve	68
10.2.4	Reakce na osvícenství.....	68
10.3	Návrat k teologické ekleziologii – duchovní klima romantismu.....	68
10.3.1	Katolická tübingská škola a Johann Adam Möhler (1796–1838).....	68
10.3.2	Římská škola a Mathias Joseph Scheeben (1835–1888).....	69
10.3.3	Oxfordská škola a John Henri Newman (1801–1890).....	69
10.4	Chápání církve mezi I. a II. vatikánským koncilem.....	69
10.4.1	První vatikánský koncil (1869–1870)	69
10.4.2	Správa Boží „moci“ a „autority“ na zemi jako základní model	70
10.4.3	Prvky obnovy teologické ekleziologie v magisteriu.....	70
10.4.4	Obnovná hnutí 20. stol. – po 1. světové válce.....	70
11	Ekleziologie II. vatikánského koncilu a její rozvoj	72
11.1	Ekleziologický charakter koncilu	73
11.1.1	„Koncil církve“ – snaha o předložení ucelené nauky o církvi.....	73
11.1.2	Záměr koncilní nauky o církvi: syntéza ekleziologických přístupů 1. a 2. tisíciletí.....	73
11.1.3	Otevření aktuálních ekleziologických otázek.....	73
11.2	Výsledky koncilní nauky o církvi	74
11.2.1	Tajemství církve: všeobecná svátost spásy	74
11.2.2	Uspořádání církve: communio v kontextu všeobecného povolání ke svatosti	74
11.2.3	Úkol a poslání církve:.....	75
11.3	Výzva koncilu k dalšímu rozvoji nauky o církvi	75
11.4	Recepce II. vatikánského koncilu v Katechismu katolické církve	75
11.4.1	Důsledné rozvinutí trinitárního základu církve	75
11.4.2	Zdůraznění eschatologického charakteru církve.....	75
11.4.3	Zdůraznění personálního rozměru úřadu.....	76

1 Ekleziologie jako součást dogmatické (systematické) teologie

Cíle

Po prostudování této kapitoly:

- si budete vědomi, že ekleziologie usiluje o systematickou reflexi toho, jak se církev stává součástí sebesdílení Trojjediného Boha člověku
- budete znát základní témata ekleziologie a její místo v celku dogmatiky
- budete seznámeni se základním přehledem důležitých doktrinálních výpovědí o církvi

Pojmy k zapamatování

• ekleziologie	• církev jako součást	• původ, podstata,
• dogmatická teologie	sebesdílení Trojice	struktura, znaky a
	• církev jako téma víry	dějinnost církve

1.1 Charakter systematické (dogmatické) ekleziologie

- doktrinální teologie: výpovědi víry uspořádané v logickém celku
- systematická (dogmatická) teologie:
  - systematicky uspořádané výpovědi týkající se obsahu víry
  - obsahy víry reflektované na základě jejich původu v dějinách spásy, jejich podstaty, vývoje jejich formulování, vzájemného propojení jednotlivých tajemství víry

1.1.1 Vlastní úkol dogmatické ekleziologie

- teologicky popsat původ, podstatu a poslední budoucnost církve, její strukturu a úkoly

← *ekleziologie v rámci fundamentální teologie: jak dalece je církev prostředkem a nástrojem předávání Zjevení*

1.1.2 Témata, která budeme řešit

V čem spočívá:

- α) tajemství církve (tajemství vzniku, existence a budoucnosti)
- β) uspořádání církve – struktura společenství
- γ) úkoly, resp. poslání církve

1.2 Základní východiska ekleziologie

1.2.1 Církev jako podstatná součást sebesdílení Trojjediného Boha člověku

Základní východisko:

- Církev je součástí sebesdílení, ve kterém se Bůh Otec skrze vtěleného Syna v Duchu svatém obrací k člověku a ve kterém se člověk obrací v Duchu skrze Syna k Otci:
  - eschatologicky platné společenství Boha s člověkem *zásadně proměňuje i mezilidské vztahy* – dává jim nový smysl, nově je uspořádává a nově vymezuje jejich úkoly
- Církev je dílem:
  - ve kterém **Bůh Otec svou věčnou lásku k Synu** (a své spolu-bytí se Synem v Duchu svatém) **obrací zdarma a svobodně ke každému člověku**

→ takto shromažďuje všechny lidi v **jediném univerzálním společenství svých milovaných dětí**

- ve kterém **vtělený Syn přijímá od Otce v Duchu svatém každého člověka** – do svého věčného synovského přijímání Otcovy lásky zdarma a svobodně zahrnuje každého člověka, takže se sám stává člověkem, **v sobě samém plně nese příběh všech lidí**

→ takto shromažďuje všechny lidi ve **společenství svého těla**

- ve kterém **Duch svatý** jako věčný **výraz vzájemnosti** (spolu-bytí) **Otce a Syna zdarma svobodně zahrnuje do této vzájemnosti také každého člověka**

→ takto shromažďuje všechny lidi ve **společenství vzájemné jednoty a odlišnosti s Kristem** (jedno tělo a nevěsta) **a takto i mezi sebou navzájem** → *církev je jako tělo a nevěsta Kristova jednotou všech lidí ve vzájemné vděčnosti a odkázanosti*

- jednota a vzájemnost člověka jako muže a ženy se v ní naplňuje jako společenství Ducha svatého, též skrze vzájemnost mezi vysvěcenými služebníky a ostatními pokřtěnými

1.2.2 Církev jako téma víry

- víra v Trojjediného Boha zahrnuje i jeho sebesdělení člověku a skutečnost uvedení člověka k účasti na trojičním životě (v Krédu – přiřazení k článku o Duchu svatém; věříme „církev“ jako dílo Boží)

Katechismus katolické církve, 749

Článek o církvi také plně závisí na článku o Duchu svatém, který mu předchází.

Katechismus katolické církve, 750

Věřit, že církev je „svatá“ a „katolická“ a že je „jedna“ a „apoštolská“ (jak dodává

nicejsko-cařihradské vyznání víry) je neoddělitelné od víry v Boha Otce, Syna a Ducha svatého. V apoštolském vyznání víry říkáme, že vyznáváme „svatou církev“ (Credo ... Ecclesiam), tedy nikoliv „in Ecclesiam“, ne „v církev“, abychom nesměšovali Boha a jeho díla a abychom jasně připisovali Boží dobrotě všechny dary, které vložil do své církve.

Katechismus katolické církve, 758

Při zkoumání tajemství církve je třeba především uvažovat o jejím původu v plánu Nejsvětější Trojice a o jeho postupném uskutečňování v dějinách.

1.3 Postup ekleziologické reflexe: hermeneutika mystéria církve

Hermeneutika mystéria církve – vychází z toho, jak Trojjediný Bůh dává člověku poznat tajemství církve:

Zjevení uskutečněné v dějinách spásy a přítomné v apoštolské tradici

- o něm svědčí Písmo a jeho smysl vykládá tradice a učení církve (*auditus fidei*)
- je celkem a má původ i cíl v Trojici – jeho tajemství se vysvětlují navzájem a v souvislosti a tajemstvím Trojice (*intellectus fidei*)

1.3.1 Komplementarita naslouchání víry pramenům a intelektu víry

→ naše ekleziologická reflexe bude rozvíjena prostřednictvím:

- naslouchání svědectví o církvi v Písmu, tradicích a magisteriu
- snahy o porozumění církvi na základě analogie víry (podněty k systematické ekleziologii prostřednictvím rozvíjení intelektu víry)

a) Porozumění tajemství církve, jejímu uspořádání a poslání na základě naslouchání víry (auditus fidei) Písmu, tradicím, magisteriu:

Zvěst o církvi

- ve svědectví Písma (zejména evangelia a Pavel)
- v patristice (základní charakteristika, charakteristické rysy v jednotlivých epochách patristiky)
- v teologických tradicích (vývoj ve středověku; reformace a katolická reforma, potridentská katolická ekleziologie, teologická obnova, 20. stol.) – prolíná se:
- zároveň se závazným výkladem této zvěsti ve výkonu magisteria

b) Porozumění tajemství církve, jejímu uspořádání a poslání na základě intelektu a analogie víry:

- tajemství církve
  - původ církve ve spásném díle Božím
  - podstata církve – communio v účasti na životě Trojice
    - církev jako dílo Ducha svatého
    - církev a tajemství vtěleného Syna
    - církev a tajemství Otce
  - budoucnost církve – církev, stvoření a eschatologické dovršení; Maria – ikona církve
- uspořádání církve
  - bratrské společenství v Kristu – podstatná jednota věřících
  - úřad jako posvátná instituce – rozdílná účast na communii v Kristu
    - laici a hierarchie – nedostatečnost stavovského modelu
    - otázka terminologie (sakrační vláda nebo posvátný původ; „laici“ nebo lid shromážděný v jednotě Otce, Syna a Ducha svatého)
    - kolegalita a primát římského biskupa
  - partikulární a univerzální církev

- úkoly církve a jejich zakotvení v účasti na Kristově poslání
  - martyria – účast na prorockém úřadu Kristově
  - leiturgia – účast na kněžském úřadu Kristově
  - diakonia – účast na královském úřadu Kristově

Úloha pro studenty

- Přečtěte si uvedenou pasáž ze studijní literatury a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu.

Souhrn

Ekleziologie se snaží systematicky reflektovat tajemství církve; jejím cílem je **teologicky popsat původ, podstatu a poslední budoucnost církve, její strukturu a úkoly.**

Vychází z toho, že církev je **součástí sebesdílení trinitární lásky**, ve kterém se Bůh Otec skrze vtěleného Syna v Duchu svatém obrací k člověku a ve kterém se člověk obrací v Duchu skrze Syna k Otci.

Církev je tudíž dílem, ve kterém:

- Bůh Otec svou věčnou lásku k Synu (a své spolu-bytí se Synem v Duchu svatém) obrací zdarma a svobodně ke každému člověku: takto shromažďuje všechny lidi v jediném univerzálním společenství svých milovaných dětí.*
- ve kterém vtělený Syn přijímá od Otce v Duchu svatém každého člověka – do svého věčného synovského přijímání Otcovy lásky zdarma a svobodně zahrnuje každého člověka, takže se sám stává člověkem a v sobě samém plně nese příběh všech lidí: takto shromažďuje všechny lidi ve společenství svého těla*
- ve kterém Duch svatý jako věčný výraz vzájemnosti (spolu-bytí) Otce a Syna zdarma svobodně zahrnuje do této vzájemnosti také každého člověka: takto shromažďuje všechny lidi ve společenství vzájemné jednoty a odlišnosti s Kristem (jedno tělo a nevěsta) a takto i mezi sebou navzájem; proto je církev jako tělo a nevěsta Kristova jednotou všech lidí ve vzájemné vděčnosti a odkázanosti*

Církev se stává **tématem víry**, protože **víra v Trojjediného Boha** zahrnuje i jeho **sebesdělení člověku** a skutečnost uvedení člověka ke společné účasti na trojičném životě.

V Krédu je tak církev jako součást víry plně **přičleněna k článku o Duchu svatém**; věříme „v Boha Otce“, „ve vtěleného Syna“ i „v Ducha svatého“ a pouze v rámci této víry „věříme církev“ (jako dílo Boží).

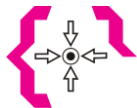

Literatura

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 580–591 (I. Témata a perspektivy ekleziologie).

2 Církev v biblickém poselství

Cíle

Po prostudování této kapitoly si budete vědomi, že:

- Nový zákon dosvědčuje církev jako výraz Ježíšova spásného působení
- církev je plodem Kristova velikonočního mystéria: v Kristově kříži a vzkříšení jsou lidé skrze jeho synovský vztah s Bohem uvedeni do univerzálního společenství spásy
- pojem církev „ekklésia“ užívá Nový zákon v různých významech
- jednotlivá evangelia předkládají různé důrazy svědectví o církvi
- pavlovská teologie dosvědčuje církev jako společenství těla Kristova

Pojmy k zapamatování

• Ježíšovo působení jako základ církve	• církev – ekklésia – shromáždění: starozákonní základ pojmu a jeho nový význam	• učenictví
• církev jako plod Velikonoc		• tělo Kristovo
		• koinonia – communio

2.1 Církev v poselství Nového zákona

2.1.1 Ježíšovo působení jako základ církve

- Nový zákon o církvi nemluví s historickým a kritickým odstupem

- vnímá ji jako **bezprostřední vyústění Ježíšova hlásání Božího království a formování skupiny učedníků**

- *původ církve zcela spočívá v Ježíšově životním díle* – vrcholí v události smrti a vzkříšení

2.1.2 Klíčová pozice Velikonoc

- církev jako univerzální společenství spásy je plodem Kristova velikonočního sebe-vydání a oslavení

- oslavený Ježíš je v moci Ducha *neustále přítomen uprostřed společenství učedníků*

→ toto společenství **trvá v dějinách, rozšiřuje se mezi všechny lidi** a tak získává univerzální charakter (Mt 28,18-20) – církev jako **univerzální společenství spásy**

- církev se v moci Ducha *účastní na Ježíšově synovském tajemství a spásném díle*

- Ježíš jako **vtělený Syn k sobě v Duchu svatém (pneumaticky) poutá každého člověka**, sám v sobě, ve svém životě, smrti a vzkříšení uskutečňuje jeho posvěcení před Bohem i jeho spojení s ostatními lidmi ve „svatém společenství“ → učedníci **jsou znamením** tohoto **pneumatického „ponoření“ lidí do Ježíše** → v moci seslání Ducha o Letnicích se stávají také jeho **svědectvím**

→ co Ježíš vykonal, je (anamneticky i epikleticky) zpřítomněno v církvi a určuje její život:

- církev je *anamnézí*, kterou Duch svatý *uvádí lidi do události života, smrti a vzkříšení* Božího Syna (Duch ponořuje do Krista, jeho smrti a vzkříšení)
- je i *epiklézí*, ve které Duch svatý dosvědčuje *Kristovo dílo jako univerzální eschatologickou událost* a anticipuje její naplnění

→ církev má *moc jednat v Ježíšově jménu*, zpřítomňuje jeho dílo, v jejím působení jedná sám Ježíš

2.1.3 Pojem „církev“ – „ekklésia“

- Nový zákon užívá 114x, tj. s velkou četností (srov. např. 96x „Boží/nebeské království“)

- vícevrstevný pojem:

- všeobecná církev
- církevní obec, někdy i domácí společenství

- liturgické shromáždění
- význam slova: „**shromáždění**“; nejčastěji „ekklésia tou theou“ – „shromáždění Boží“; ve Starém zákoně **Bohem svolané shromáždění lidu**
- v Novém zákoně pojem *nevyjadřuje pouze spásně dějinné vyústění starozákonního Božího lidu, ale jeho eschatologicky platné obnovení v Kristově spásném díle*¹

2.2 Ekleziologické důrazy jednotlivých evangelií

- **Mk**
- učednictví jako **účast na Ježíšově synovském tajemství**
- **Mt**
- vztah ke Starému zákonu; **v Ježíši je naplněn Zákon; nový étos** jako výraz nové kvality vztahu člověka s Bohem
- **Lk**
- v církvi **mocí Ducha trvá Ježíšovo poslání; modlitba** jako důležitý prvek života církve: účast na Ježíšově synovské komunikaci s Otcem
- **Jan**
- církev jako **koinonia**, lat. **communio** – **společenství**: účast učedníků na společenství (koinonii) lásky Otce a Syna

2.3 Církev jako tělo Kristovo – nauka sv. Pavla

- skrze křest jsou věřící **ponořeni do Krista**, do jeho „těla“ – život „v“ Kristu → **synové v Synu**
- církev jako tělo Kristovo je **dílem Ducha Božího** – jednota věřících s Kristem je pneumatická: věřící jsou **zahrnuti do pneumatické sféry Kristovy**

---

¹ Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Katecheze o církvi*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, s. 8n. samostudiem.

- spojení s Kristem v jeho těle má **eschatologický ráz** (eschatologické spojení všech lidí v Kristu) → projev eschatologického rázu v *misii k pohanům*
- charismatický ráz církve neruší její dějinnou kontinuitu – podstatná jednotu s Dvanácti – určité náznaky předávání apoštolského úřadu

Úloha pro studenty

- Přečtěte si uvedenou pasáž ze studijní literatury a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu.

Souhrn

Nový zákon dosvědčuje církev jako **výraz Ježíšova spásného působení**.

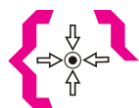
Církev je **plodem Kristova velikonočního mystéria**: v Kristově kříži a vzkříšení jsou lidé skrze jeho synovský vztah s Bohem uvedeni do univerzálního společenství spásy. **Pojem „ekklésia“** přitom v Novém zákoně označuje církev **v různých dimenzích její existence**, od domácího společenství po všeobecné společenství spásy. Jednotlivá **evangelia** předkládají svědectví o církvi s **různými důrazy**, od **učednictví** jako přiřčení k tajemství Božího Syna (Mk), přes **naplnění smlouvy** Boha s Izraelem v Kristu (Mt), důraz na **modlitbu a účast na Ježíšově univerzální misii v moci Ducha** (Lk) až po **bratrskou koinonii (communio) jako účast na koinonii Otce a Syna** (Jan). **Pavlovská teologie** dosvědčuje církev zejména jako společenství **těla Kristova**.

Literatura

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 592–608 (II. Církev v biblickém poselství).

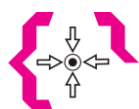
3 Společenství učedníků jako základ církve I: společenství učedníků jako privilegovaný model církve

Cíle

Po prostudování této kapitoly si budete vědomi, že:

- církev je součástí velikonočního tajemství Ježíše Krista, je mystériem, které nelze postihnout prostřednictvím určitého myšlenkového konceptu
- k tajemství církve směřuje celé Ježíšovo působení i jeho příprava v dějinách spásy: již zde začíná Bůh Otec shromažďovat skrze vtěleného Syna v Duchu svatém lidi před svou tváří
- shromažďování lidí před Boží tváří v Ježíšově pozemském působení i v celém průběhu dějin spásy k tajemství církve odkazuje a tvoří různé modely, jejichž prostřednictvím můžeme tajemství církve poznávat
- na základě personální a strukturální kontinuity společenství Ježíšových učedníků s ranou církví zaujímá mezi ostatními modely církve společenství učedníků privilegovanou pozici
- společenství učedníků tvoří privilegovaný model církve, který vyjadřuje konstitutivní rysy církve:
  - to, jak Ježíš formuje společenství učedníků, se stává modelem a dějinným základem toho, jak Bůh skrze Krista ustavuje tajemství církve

Pojmy k zapamatování

• církev jako mystérium	• příprava v dějinách spásy	• společenství učedníků: privilegovaný model
	• různé modely církve	

- příprava církve v Ježíšově působení
- kontinuita personální strukturální
- prvotní ekleziologická syntéza

3.1 *Církev jako součást velikonočního mystéria Kristova: církev jako tajemství*

Církev jako eschatologicky platné shromáždění všech lidí (židů i pohanů) → Bůh Otec skrze svého vtěleného Syna shromažďuje v Duchu svatém lidi jako rodinu svých milovaných dětí a „spoludědiců Kristových“

→ v plnosti až na základě Kristova velikonočního vydání ↔ plod kříže, na kterém Syn nese úděl všech lidí a vzkříšení, ve kterém se všem otevírá cesta k životu (životu věčnému, životu v Bohu, životu v Životě, kterým je Bůh–Láska)

3.2 *Předznamenání církve v Ježíšově pozemském působení i v jeho přípravě v průběhu dějin spásy*

← celé Ježíšovo poslání – už od početí a narození skrze Ducha svatého z Marie Panny – má charakter nového shromažďování lidí, shromažďování nového Izraele:

celá Ježíšova existence je aktem uvádění lidí v Duchu svatém před Otcovu tvář – Ježíš celým svým bytím uvádí lidi v Duchu svatém do svého synovského vztahu s Otcem

→ tím (celou svou existencí – ve svém těle, ve kterém jako věčný Syn svobodně přijímá každého člověka a které za všechny vydává) tvoří nové společenství lidí, kteří v Duchu skrze něho jsou bytostně obráćeni k Otci

→ zvláštní pozici zde má Marie z Nazareta, jeho Matka – je „zrcadlo církve“

→ Ježíšovo hlásání, společenství s učedníky, uzdravování, jeho přilnutí k těm, kteří jsou na okraji – má stejný charakter – člověk je uváděn do spásného plánu Božího, ve spojení s Kristem k Otci

→ také celé dějiny spásy mají charakter ekleziální – už od stvoření a v dějinách Smlouvy ↔ zde všude Bůh Otec skrze Krista, svého Syna v Duchu svatém volá lidi ke společenství

⇒ všechny zmíněné momenty jsou přípravou církve ⇒ tvoří „**modely**“, skrze které můžeme poznávat tajemství církve Boží

3.3 Společenství učedníků jako privilegovaný model církve

⇒ *společenství učedníků* má však mezi modely církve *privilegovanou pozici* ← mezi církví (coby plodu Velikonoc) a společenství učedníků existuje **dvíř** *kontinuita*

→ **strukturální** – jsou viditelně a trvale (nezvratně) shromažďování skrze Krista a tak bytostně uvádění do jeho synovského vztahu K Otci

→ **personální** – představitelé společenství učedníků se po Velikonocích stávají hlavními představiteli církve

3.4 Prvotní ekleziologická syntéza: společenství učedníků jako základ církve

Významné body formování společenství učedníků – významné momenty, které konstituují existenci církve ← společenství učedníků jako předznamenání církve² – odvozuje se od Velikonoc (Ježíšovo spásné dílo, včetně formování společenství učedníků, je mocí Ducha stále přítomno v církvi):

- povolání učedníků
- ustanovení Dvanácti
- ustanovení apoštola Petra
- poslední večeře

Všechny tyto momenty formující život společenství učedníků jsou stále (zejména prostřednictvím svátostí) přítomny v církvi a formují její život.

---

² Srov. LÖSER, Werner. Církev. In *Slovník katolické dogmatiky*. W. BEINERT et al. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994, s. 50.

Úloha pro studenty

- Přečtěte si uvedené pasáže studijní literatury a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly. Pokuste se zohlednit také podněty k systematické teologii prezentované prostřednictvím uvedené literatury.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu..

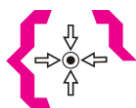

Souhrn

Církev je **součástí velikonočního tajemství Ježíše Krista**, je mystériem, které nelze postihnout prostřednictvím určitého myšlenkového konceptu: **k tajemství církve tak směřuje celé Ježíšovo působení i jeho příprava v dějinách spásy**. Již od počátku začíná Bůh Otec shromažďovat skrze vtěleného Syna v Duchu svatém lidi před svou tváří.

Shromažďování lidí před Boží tváří v Ježíšově pozemském působení i v celém průběhu dějin spásy k tajemství církve odkazuje a tvoří různé modely, jejichž prostřednictvím můžeme tajemství církve poznávat.

Na základě **personální a strukturální kontinuity** společenství Ježíšových učedníků s ranou církví zaujímá **mezi ostatními modely církve společenství učedníků privilegovanou pozici**. Společenství učedníků tvoří privilegovaný model církve, který **vyjadřuje konstitutivní rysy církve**: to, **jak Ježíš formuje společenství učedníků**, se stává **modelem a dějinným základem toho, jak Bůh skrze Krista ustavuje svou univerzální církev**.

Literatura

Spásně-dějinné východisko:

HOJDA, Jan. Společenství učedníků jako základ církve. *Cesty katecheze*, 2011, č. 3, s. 10–12 (od úvodu do konce oddílu 4. Společenství učedníků v kontextu dalších předznamenaní církve).

Dále je možné znovu zohlednit: MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 596–599 (II.2. Církev Božího Syna – Boží lid v nové smlouvě)

Podněty k systematické ekleziologii:

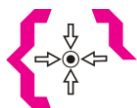
Povolání člověka k existenci skrze ukřižovaného a vzkříšeného Syna Božího jako povolání ke „svatému společenství“:

- HOJDA, Jan. „Jen z lásky žít.“ Hranice nicoty jako vnitřní moment křesťanské víry. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2020, roč. 24, č. 3, s. 303–318.

Dále můžete zohlednit osobní reflexi: KOPECKÁ, Dagmar. Anketa: Proč patřím ke katolické církvi. *Salve*, 2019, č. 4, s. 110–111.

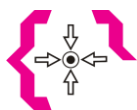
4 Společenství učedníků jako základ církve II – ekleziologický význam povolání učedníků: bytostné přičlenění k Ježíši jako účast na jeho synovském vztahu k Otci a mesiánském poslání

Cíle

Po prostudování této kapitoly si budete vědomi, že:

- událost povolání učedníků je projevem moci Ježíšova Božího synovství jeho mesiánského poslání
- povolání učedníků Ježíšem vyjadřuje jejich nové určení (a překonání vazeb Zákona), které spočívá v bytostném přičlenění k Ježíši
- evangelijní vyprávění o povolání učedníků vyjadřuje, že tajemství církve spočívá v bytostném přičlenění lidí ke Kristu – člověk je od Otce v Duchu svatém „ponořen“ do vtěleného Syna a:
  - stává se s ním jedno
  - tak je stává i jednotou s ostatními lidmi
  - a společenstvím v účasti na Ježíšově vztahu k lidem
- svátost křtu je sakramentálním způsobem zpřítomnění toho, že církev je ustavena skrze ponoření člověka do Krista

Pojmy k zapamatování

• povolání	• akt vyvolení	• patřit Kristu navěky
• učedníci a učednice	• přičlenění k Ježíši	• být od Otce „ponořen“ v Duchu svatém do Krista

Mk 1,16–20

1,16 Když šel podél Galilejského moře, uviděl Šimona a jeho bratra Ondřeje, jak vrhají síť do moře; byli totiž rybáři. 1,17 Ježíš jim řekl: "Pojďte za mnou a učiním z vás rybáře lidí." 1,18 Ihned opustili síť a šli za ním. 1,19 O něco dále uviděl Jakuba Zebedeova a jeho bratra Jana; ti byli na lodi a spravovali síť. 1,20 Hned je povolal. A zanechali na lodi svého otce Zebedea s pomocníky a šli za ním.

4.1 Povolání učedníků jako projev Ježíšova Božího synovství a mesiánského poslání

- Ježíš jedná **v plné moci Boží** na základě svého synovství:

- naplňuje Boží jednání – „uviděl“ („eiden“) jako akt vyvolení
- působí, co říká – jedná se stvořitelský akt (naplňuje stvořitelskou aktivitu Boží)
- váže na sebe – v Duchu svatém uvádí člověka do svého synovského bytí a takto zakládá společenství

4.2 Povolání jako akt nového určení člověka – patřit Kristu navěky

→ povolání Ježíšem **působí novou skutečnost v existenci člověka**

4.2.1 Náhlá proměna určení člověka, nové stvoření

- „Pojďte za mnou“, resp. „Vzhůru, za mě!“ (*deute opisó mou*) – osobní **přičlenění ke Kristu, účast na jeho bytí**

→ účast **na jeho synovském vztahu k Bohu na jeho mesiánském poslání:**

- být „uvnitř“ tajemství Krista jako Syna Božího, srov. Mk 4,11 → uvádění do synovské modlitby – „Otče náš“

4.2.2 Ztráta starého určení a překonání vazeb Zákona

→ spojení s Kristem

- překonává přirozené vazby i vazby plynoucí ze Zákona (povinnost k rodičům)
- je **výlučným a definitivním dílem Božím**, je novým dílem Božím → působí **nový stav člověka před Bohem**

4.2.3 Následování – bytostné přičlenění ke Kristu

- bytostná účast na jeho synovském vztahu k Bohu a na jeho poslání

4.3 Ekleziální význam události povolání učedníků

4.3.1 Tajemství církve: být od Otce v Duchu svatém „ponoření“ do Krista

- bytostná vazba člověka na Ježíše (přičlenění k Ježíši) – být s Ježíšem → *patřit Kristu „navěky“*

- účast na Ježíšově synovství (uvnitř jeho tajemství) – být „uvnitř“ jeho tajemství → *žít životem Božích dětí*

4.3.2 Uspořádání církve – být jedno v Kristu

- christocentrický charakter – vše určuje Ježíš; bratrství všech v Kristu

4.3.3 Úkol, poslání církve – účast na Ježíšově poslání

- následovat Ježíše – žít výlučně z příslušnosti k němu, jednat podle něho; účast na Ježíšově modlitbě a na jeho misii; tvořit bratrské společenství

4.4 Svátostné zpřítomnění: křest

Úloha pro studenty

- Přečtěte si uvedené pasáže studijní literatury a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly. Pokuste se zohlednit také podněty k systematické teologii prezentované prostřednictvím uvedené literatury.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu..

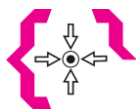
Souhrn

Sledujeme společenství učedníků jako privilegovaný model církve, který představuje konstitutivní rysy díla, ve kterém Bůh skrze Krista ustavuje svou církev.

Událost povolání učedníků je projevem moci Ježíšova Božího synovství a jeho mesiánského poslání. Povolání učedníků Ježíšem **vyjadřuje jejich nové určení** (a překonání vazeb Zákona), které spočívá **v bytostném přičlenění k Ježíši jako Božímu Synu.**

Evangelijní vyprávění o povolání učedníků vyjadřuje, že **tajemství církve spočívá v bytostném přičlenění lidí ke Kristu – člověk je od Otce v Duchu svatém „ponořen“ do vtěleného Syna a stává se s ním jedno**; a protože se účastní na Ježíšově vztahu ke všem lidem, stává se s nimi jednotou a účastníkem univerzálního společenství v Kristu.

Sakramentálním způsobem zpřítomnění toho, že církev je ustavena skrze ponoření člověka do Krista, se stává **svátost křtu.**

Literatura

Spásně-dějinné východisko:

HOJDA, Jan. Společenství učedníků jako základ církve. *Cesty katecheze*, 2011, č. 3, s. 12–13 (oddíl: 5. Příběh společenství učedníků jako prvotní ekleziologická syntéza).

Podněty k systematické ekzeziologii:

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 622–624 (IV.1. Církev jako svátost společenství s trojjediným Bohem).

HOJDA, Jan. Křest jako základ křesťanského života. In *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 10–16 (oddíl „Perspektivy tématu“).

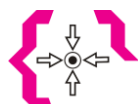
Exkurz k systematickému rozvinutí tématu – otázka příslušnosti k církvi:

SCHWERDTFEGGER, Nikolaus. „Anonymní křesťané“ v díle Karla Rahnera. *Salve*, 2019, č. 4, s. 37–59.

SKALICKÝ, Karel. Boublíkovi „anonymní katechumené“ a Rahnerovi „anonymní křesťané“. *Salve*, 2019, č. 4, s. 61–74.

5 Společenství učedníků jako základ církve III – ekleziologický význam ustanovení Dvanácti: posvátná apoštolská služba jako znamení výlučnosti eschatologického Pána, skrze nějž Bůh Otec svolává, vede a posvěcuje svou církev

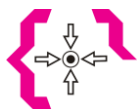
Cíle

Po prostudování této kapitoly si budete vědomi, že:

- ustanovení Dvanácti je událostí, ve které Ježíš jako jednorozený Syn Boží *projevuje svou výlučnou moc (ve své osobě) trvale svolávat, vést a posvěcovat eschatologické společenství všech lidí s Bohem*
- sbor Dvanácti je *posvátnou institucí, která dokládá Ježíše jako eschatologického Pána a Služebníka, jenž se stává jediným Ženichem a Hlavou univerzálního společenství lidí před Otcovou tvář*
- událost ustanovení apoštolů má *specifický ekleziální význam* odlišný od události povolání učedníků:
  - při *povolání učedníků* se Ježíš projevuje jako jednorozený Syn, do kterého jsou (všichni) lidé v Duchu svatém od Otce „ponořeni“ a v *úplné jednotě s ním* jsou shromážděni ve „svaté společenství“ dětí Božích
  - při *ustanovení Dvanácti* zjevuje, že je jediným Pánem a Božím Služebníkem, který toto eschatologické společenství *sám ve své osobě (tedy i v trvalé odlišnosti vůči svému společenství) svolává, vede jej, posvěcuje a završuje jako jeho jediný Ženich či Hlava*
    - jako vtělený Syn uvádí lidi do plnosti Otcovy lásky nejen tak, že se stává úplnou „jednotou“ s jeho církví (jediným tělem), ale i „odlišností“ ve svém jedinečném a ničím nenahraditelném aktu úplného sebevydání a oslavení
  - tak se lidé shromáždění v církvi účastní v Duchu svatém na jednotě a odlišnosti Syna s Otcem v jejich vzájemné lásce

→ takto se v Duchu svatém církev stává společenstvím jednoty a odlišnosti – společenstvím vzájemné odkázanosti a vděčnosti mezi lidmi

- ti, kteří trvale *reprezentují důstojnost křestního zasvěcení*, jsou dokladem a specifickým *znamením úplné jednoty Krista s celou církví*
- ti, kteří jsou *skrzesvátost svěcení vyvlastnění k účasti na apoštolské službě*, se stávají dokladem a specifickým *znamením Krista jako Pána, který jediný svolává, vede a posvěcuje univerzální církev Boží* (jako jedině Slovo či Učitel, Pastýř a Boží Beránek)
- posvátná *apoštolská služba je v církvi sakramentálně zprostředkována skrze svátost svěcení* (sacramentum ordinis) a uskutečňuje se ve službě biskupů, presbyterů (kněží) a jáhnů

Pojmy k zapamatování

• ustanovení	• znamení moci	• církev jako
• Dvanáct – posvátná instituce	svolávat, vést a posvěcovat církev	společenství jednoty a odlišnosti
	• Kristus jako Ženich a Hlava církve	• svátost svěcení

Mk 3,13–19

3,13 *Vystoupil na horu a zavolal k sobě ty, které si vyvolil; i přišli k němu.*
 3,14 *Ustanovil [epoiesen – vytvořil] jich dvanáct, aby byli s ním, aby je posílal kázat* 3,15 *a aby měli moc vymítat zlé duchy.* 3,16 *Ustanovil těchto dvanáct: Petra - toto jméno dal Šimonovi -* 3,17 *Jakuba Zebedeova a jeho bratra Jana, jímž dal jméno Boanerges, což znamená 'synové hromu',* 3,18 *Ondřeje, Filipa, Bartoloměje, Matouše, Tomáše, Jakuba Alfeova, Tadeáše, Šimona Kananejského* 3,19 *a Išariotského Jidáše, který ho pak zradil.*

Lk 6, 12–13

6,12 *V těch dnech vyšel na horu k modlitbě; a celou noc se tam modlil k Bohu.*

6,13 *Když nastal den, zavolal k sobě své učedníky a vyvolil z nich dvanáct, které také nazval apoštoly...*

5.1 Ustanovení Dvanácti jako doklad eschatologické moci Božího Syna svolávat Bohu Otcí jeho církev

5.1.1 Ustanovení Dvanácti jako prorocké znamení jednorozeného Božího Syna

symbolika ustanovení Dvanácti:

- na pozadí **ustanovení dvanácti izraelských kmenů** Bohem
  - ustanovení Dvanácti Ježíšem nabývá výrazný **rys prorockého znamení**:
    - jeho obsahem je **projev Ježíšovy autority** – *pouze skrze něho samého dochází k eschatologickému shromáždění lidu Božího*
    - ← jako jednorozený Syn může **on jediný shromáždit všechny lidi v Otcově**

→ akt **ustanovení sboru dvanácti** učedníků:

- nový **výraz Ježíšova souhlasu** vydat se ve prospěch naplnění díla, ve kterém chce Bůh Otec ve své lásce shromáždit **univerzální společenství spásy**
- v události se zjevuje Ježíšovo **poslání stát se Pánem, ve kterém jediném** (v jeho jedinečné a vlastní službě, v jeho vlastním slově a v jeho vlastní oběti) **je naplněno dílo Boží** směřující k univerzálnímu společenství spásy
  - proto ustanovuje (vybírá) ze svých učedníků „Dvanáct“
  - jedná se o znamení, že jen **on sám** je Pánem a pravým Božím Služebníkem, který jediný může jako Syn Boží eschatologické a univerzální společenství lidí s Otcem:
    - svolat – pouze on sám je Božím Slovem
    - vést – pouze on sám je Pastýřem
    - posvětit – pouze on sám je Božím Beránkem

5.1.2 Vyvolení Dvanácti jako doklad Ježíšovy moci svolávat a vést eschatologické společenství Boží

- ustanovení-vyvolení Dvanácti se děje uprostřed společenství učedníků, předpokládá jejich příslušnost ke Kristu, jejich úplnou jednotu s ním, „ponoření“ do něho (na základě povolání):

→ skrze ustanovení jsou „apoštolové“ (jak Lk nazývá dvanáct učedníků) vyvlastněni, aby byli dokladem, že Ježíš jako Syn ve své výlučné službě Otci *se stal Pánem*, který s eschatologickou platností *svolává, vede a posvěcuje* jeho univerzální „církve“

← Ježíš není jen jednotou s „církví“ (s učedníky a učednicemi), ale je i výlučným Ženichem a Hlavou tohoto univerzálního společenství

→ modus existence Dvanácti – „být znamením“ Krista jako Pána, jenž jediný Boží církev svolává, vede a posvěcuje (viz předznamenání v Janově: „ne já to nejsem, hle Beránek Boží“)

5.1.3 Ustanovení Dvanácti jako výraz začlenění celého okruhu učedníků a učednic do vzájemnosti Ježíše s Otcem

- ustanovení Dvanácti je založeno v Ježíšově synovské komunikaci s Otcem:

→ ustanovení Dvanácti je podstatným momentem *uvádění celého společenství těch, kteří patří Kristu* (všech učedníků a učednic) *do vzájemnosti Otce a Syna v Duchu svatém*

→ eschatologická *jednota celého společenství s Kristem i jeho odlišnost od Krista je účastí na jednotě a odlišnosti Ježíše jako Syna s Otcem*

5.2 Sbor dvanácti učedníků (apoštolů) jako posvátná instituce

5.2.1 Sbor Dvanácti jako posvátná instituce *uprostřed* posvátného společenství všech učedníků a učednic s Kristem

- ustavení sboru Dvanácti – projev Ježíšovy plné moci (exousia – Mk „vytvořil, učinil“ jich Dvanáct – „bara“; Lk celou noc se modlil – jedná na základě synovské komunikace s Otcem)

→ *sbor Dvanácti – posvátná instituce*

- děje se ve společenství učedníků (všichni již patří Ježíšovi; jsou „uvnitř“ jeho synovského tajemství), z *nich* vyvolil Dvanáct:

- Ježíš v moci Boží formuje *vnitřní strukturu* společenství učedníků

5.2.2 Význam sboru Dvanácti – projev Ježíše jako eschatologického Pána uprostřed svých učedníků

- znamení eschatologického charakteru společenství s Kristem (symbolický význam čísla 12)

- motiv dvanácti kmenů Izraele – zde konstituování nového společenství spásy

- též číslo všeobecné plnosti – nové společenství je univerzální³

- reálné znamení toho, že celé společenství je uvedeno do komunikace Otce a Syna; dle Lk⁴

5.3 Ekleziální význam ustanovení Dvanácti

5.3.1 Tajemství církve: být jednotou s Kristem skrze jeho odlišnost jako jediného eschatologického Ženicha a Hlavy církve

- skrze úřad Dvanácti Ježíš trvale formuje skupinu učedníků jako eschatologické společenství, které on jako jediný Pán svolává, vede a posvěcuje → **teologický význam posvátné apoštolské služby** („úřadu“) v církvi:

- *být znamením (či pečetí) Krista jako jediného Pána–Ženicha–Hlavy církve – být znamením eschatologické identity církve v její podřízenosti Kristu*

- být znamením, že církev je eschatologickým společenstvím – být znamením, že Kristus je **jako eschatologický Pán** účinně přítomen uprostřed svého společenství a že z něj právě **jako Ženich a jeho Hlava** činí společenství Božích dětí

³ BENEDIKT XVI. *O počátcích církve: promluvy o apoštolech a jejich spolupracovnících*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 11n.

⁴ Srov. RATZINGER, Joseph. *Hledět na probodeného*. Brno: CDK, 1996, s. 12.

← že církev **on sám (jako Pastýř) vede** a že ji Bůh Otec **skrze něj (jako své Slovo) svolává** a že ji **jeho prostřednictvím (jako Beránka) posvěcuje**:

- Ježíš *není jen jedno* se společenstvím církve, ale *sám ji ve své snubní lásce jako Ženich své nevěsty (s níž je jedním tělem) svolává, vede a posvěcuje*

5.3.2 Uspořádání církve: být jednotou ve vzájemné odkázanosti a vděčnosti

- posvátná apoštolská služba v církvi – trvalé znamení eschatologické hodnoty společenství s Kristem

- spojení s Kristem – vzniká již na základě povolání (účast všech na synovství)

- instituce apoštolské služby – znamení, že toto spojení má eschatologickou hodnotu

- podstatná jednota uprostřed společenství (patřit Kristu) v sobě zahrnuje rozdílnost (institucionalizované znamení, pečeť Kristovy moci uprostřed společenství) a vzájemnost mezi nositeli posvátné apoštolské služby (reprezentují Krista jako Hlavu, jsou dokladem, že on sám svolává a vede církev) a ostatními pokřtěnými (ti specificky reprezentují Kristovu úplnou identifikaci a jednotu s církví)

5.3.3 Úkol, poslání církve: reprezentovat Krista v jednotě i odlišnosti

Úkol pokřtěných (kteří nejsou vysvěceni, vyvlastněni k účasti na apoštolské službě): být znamením Kristovy úplné identifikace s církví

úkol nositelů posvátné služby: být znamením Kristovy plné moci uprostřed společenství církve; být znamením, že Kristus sám (jako Hlava–Ženich–Pán) utváří církev jako eschatologické společenství

5.4 Svátostné zpřítomnění: svátost svěcení

- svátost svěcení: ve sboru biskupů, kněží a jáhnů – v moci Ducha jsou uvedeni k účasti na apoštolské službě

Ježíšovo jednání je v moci Ducha plně přítomno v životě církve

- skrze křest přičlenění člověka ke Kristu (viz povolání)
- skrze vyučování a vedení obcí znamení Ježíšovy autority projevené ustanovením Dvanácti

→ v moci Ducha trvá přítomnost instituce Dvanácti

- skrze činnost apoštolů se šíří církev mezi všechny národy
- skrze episkopy, presbytery a diáky – v jejich službě přítomna apoštolská autorita → apoštolská posloupnost⁵

Duch dává všem křesťanům potřebné dary k budování společenství – základní teologický soulad „úřadu“ (posvátní apoštolské služby) a charismat

Poznámka

Samostatné rozvinutí kapitoly by mohla tvořit reflexe ekleziálního významu události ustanovení Petra.

Úloha pro studenty

- Přečtěte si uvedené pasáže studijní literatury a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly. Pokuste se zohlednit také podněty k systematické teologii prezentované prostřednictvím uvedené literatury.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu..

⁵ Srov. RATZINGER, Joseph. *Církev jako společenství*. Praha: Zvon, 1995, s. 78-84.

Souhrn

Ustanovení Dvanácti je událostí, ve které Ježíš jako jednorozený Syn Boží projevuje svou **výlučnou moc (ve své osobě) trvale svolávat, vést a posvěcovat** eschatologické společenství všech lidí s Bohem. **Sbor Dvanácti** je proto **posvátnou institucí**, která **dokládá Ježíše jako eschatologického Pána a Služebníka, jenž se stává jediným Ženichem a Hlavou univerzálního společenství lidí před Otcovou tváří.**

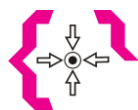
Událost ustanovení dvanácti apoštolů má **specifický ekleziální význam** odlišný od události povolání učedníků. Při *povolání učedníků* se Ježíš projevuje jako jednorozený Syn, do kterého jsou (všichni) lidé v Duchu svatém od Otce „ponoření“ a v *úplné jednotě* s ním jsou shromážděni ve „svaté společenství“ dětí Božích. Při *ustanovení Dvanácti* Ježíš zjevuje, že je jediným Pánem a Božím Služebníkem, který toto eschatologické společenství *sám ve své osobě* (tedy i v *trvalé odlišnosti vůči svému společenství*) svolává, vede jej, posvěcuje a završuje jako jeho jediný Ženich či Hlava.

Lze tak shrnout, že **Ježíš jako vtělený Syn** uvádí lidi do plnosti Otcovy lásky nejen tak, že **se stává úplnou „jednotou“** s jeho církví (*jedním tělem*), **ale i „odlišností“** ve svém jedinečném a ničím nenahraditelném aktu úplného sebevydání a oslavení. Takto se **lidé shromáždění v církvi účastní v Duchu svatém na jednotě a odlišnosti Syna s Otcem** v jejich vzájemné lásce.

Církev se tak v Duchu svatém stává **společenstvím jednoty a odlišnosti** – společenstvím **vzájemné odkázanosti a vděčnosti** mezi lidmi. Ti, kteří trvale *reprezentují důstojnost křestního zasvěcení, jsou dokladem a specifickým znamením úplné jednoty Krista s celou církví.* Ostatní, kteří *jsou skrze svátost svěcení vyvlastněni k účasti na apoštolské službě, se stávají dokladem a specifickým znamením Krista jako Pána, který jediný svolává, vede a posvěcuje univerzální církev Boží* (jako jediné Slovo či Učitel, Pastýř a Boží Beránek).

Posvátná **apoštolská služba je v církvi sakramentálně zprostředkována skrze svátost svěcení** (sacramentum ordinis) a uskutečňuje se **ve službě biskupů, presbyterů (kněží) a jáhnů.**

Literatura

Spásně-dějinné východisko:

HOJDA, Jan. Společenství učedníků jako základ církve. *Cesty katecheze*, 2011, č. 3, s. 12–13 (oddíl: 5. Příběh společenství učedníků jako prvotní ekleziologická syntéza).

Podněty k systematické ekleziologii:

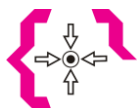
MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 627–636 (IV.3. Svátostně-charismatické zřízení církve).

Dále můžete zohlednit (doporučeno je vybrat alespoň jeden z textů):

- HOJDA, Jan. Posvátná tradice jako jednota v odlišnosti. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2017, roč. 21, č. 3, s. 58–62 (oddíl: Odlišnost jako prostor odkázanosti a vděčnosti).
- KOHUT, Pavel Vojtěch. Sacramentum Ordinis – sborová svátost ke službě. Nástin dějin, teologie a spiritualit služebného kněžství. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2009, č. 2, s. 84–104.
- SEIFERT, David. Průřez teologií obnoveného diakonátu. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2009, č. 2, s. 129–151.

6 Společenství učedníků jako základ církve IV – ekleziologický význam poslední večeře Páně: životní jednota s Kristem na základě jeho sebevydání za všechny

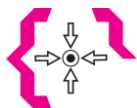

Cíle

Po prostudování této kapitoly si budete vědomi, že:

- Ježíš při poslední večeři interpretuje blížící se vlastní smrt: prostřednictvím identifikace pokrmu a nápoje se svým tělem a krví ji představuje jako akt svobodného sebevydání za učedníky i za všechny lidi
- při poslední večeři Páně je jeho společenství s učedníky souhrnně vyjádřeno jako životní jednota založená v jeho těle a krvi
- na pozadí svého rituálního rámce se poslední večeře stává vyjádřením, že životní jednota učedníků a učednic s Ježíšem v jeho těle a krvi znamená zároveň jejich účast na Kristově synovském díkyvdání Otci
- poslední večeře souhrnně představuje tajemství církve jako univerzální společenství, které je Bohem založeno jako životní jednota s vtěleným Synem v jeho těle a krvi a které je výrazem jeho úplného sebevydání za všechny
- život církve je určen posláním stávat se:
  - v Duchu svatém „památkou“ Kristova spásného sebevydání ve svém těle a krvi za všechny lidi
  - „předjímáním“ jeho eschatologického univerzálního uskutečnění
- Svátost eucharistie je souhrnným slavením toho, že církev je životní jednotou s Kristem na základě jeho velikonočního sebevydání a oslavení

Pojmy k zapamatování

- poslední večeře Páně
- interpretace smrti
- identifikace pokrmu a nápoje s tělem a krví
- sebevydání Krista za všechny
- životní jednota v těle a krvi
- anamnéze a epikléze
- svátost eucharistie

Mk 14, 22-25

14,22 Když jedli, vzal chléb, požehnal, lámal a dával jim se slovy: "Vezměte, toto jest mé tělo." 14,23 Pak vzal kalich, vzdal díky, podal jim ho a pili z něho všichni. 14,24 A řekl jim: "Toto jest má krev, která zpečetuje smlouvu a prolévá se za mnohé. 14,25 Amen, pravím vám, že nebudu již pít z plodu vinné révy až do toho dne, kdy budu pít nový kalich v Božím království."

Lk 22,14-20

22,14 Když nastala hodina, usedl ke stolu a apoštolové s ním. 22,15 Řekl jim: "Velice jsem toužil jísti s vámi tohoto beránka, dříve než budu trpět. 22,16 Neboť vám pravím, že ho již nebudu jíst, dokud vše nedojde naplnění v království Božím." 22,17 Vzal kalich, vzdal díky a řekl: "Vezměte a podávejte mezi sebou. 22,18 Neboť vám pravím, že od této chvíle nebudu pít z plodu vinné révy, dokud nepřijde království Boží." 22,19 Pak vzal chléb, vzdal díky, lámal a dával jim se slovy: "Toto jest mé tělo, které se za vás vydává. To čiňte na mou památku." 22,20 A právě tak, když bylo po večeři, vzal kalich a řekl: "Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá."

6.1 Poslední večeře jako Ježíšova interpretace blížící se smrti: sebevydání za učedníky

6.1.1 Identifikace pokrmu a nápoje s tělem a krví: reálně symbolický význam

- tělo (sóma) – vyjadřuje celou osobu Kristovu – vydává sám sebe, tak sytí učedníky (v eucharistickém pokrmu je proniká)
- krev – nositelka života – na základě prolití své krve Ježíš dává život ze sebe

6.1.2 Životní jednota s Kristem v jeho těle a krvi

- společenství učedníků s Kristem: **životní jednota s Kristem (v těle a krvi) na základě jeho vydání za všechny**
- **rituální rámec** večeře – díkůvzdání Bohu:
  - Ježíš dává **na základě svého výlučného vztahu k Otci** tomuto díkůvzdání nový smysl: **uvádí učedníky do svého synovského díkůvzdání** (*eucharistie*, z řec. „*eucharistein*“ – děkovat)
    - rituál nové a věčné Smlouvy

6.2 Ekleziální význam poslední večeře

6.2.1 Tajemství církve: životní jednota s Kristem na základě jeho sebe-vydání

- životní jednota s Kristem (v těle a krvi) na základě jeho vydání za všechny lidi
  - Ježíšovo vydání za učedníky působí jejich vzájemnou jednotu – „místem“ jednoty je Kristovo tělo, které se za učedníky vydává → prostupuje je, je v nich a oni jsou zahrnuti do něho
  - na základě Ježíšova vydání je církev uváděna do jeho synovského vztahu k Otci a spolu s ním přináší Otci díkůvzdání
    - jedná se o centrální vyjádření tajemství církve

- tajemství církve se vyjadřuje v liturgii eucharistické hostiny⁶

6.2.2 Uspořádání života církve a její poslání: být v Duchu „památkou“ Kristova sjednocení s učedníky a „předjímáním“ jeho eschatologického univerzálního uskutečnění

- činit na památku na Kristovo velikonoční mystérium a zpřítomňovat jej jako závdavek univerzální budoucnosti:
  - liturgicky i existenciálně zpřítomňovat tajemství spásy → celé společenství má být znamením Kristova vydání za všechny

6.3 Svátostné zpřítomnění: eucharistie

- svátost **eucharistie**:

- není opakováním poslední večeře
- ale je centrálním **slavením toho, že církev je životní jednotou s Kristem na základě jeho velikonočního sebevydání a oslavení** (to je základem i všech ostatních svátostí):
  - proto zůstává i *anamnézou* na *souhrnné vyjádření* vztahu Ježíše k učedníkům při *poslední večeři*
  - a proto se stává i *epiklézí*, ve které se vztah Ježíše k učedníkům stává naší přítomnosti a takto i *zaslíbením* poslední budoucnosti všech lidí

- Otec shromažďuje v Duchu skrze vtěleného, ukřižovaného a vzkříšeného Syna univerzální církev

→ v Duchu nás Kristus přijal, proto z nás tvoří *anamnézu* i *epiklézi* jeho života a velikonočního mystéria

---

⁶ Srov. MACHAN, Richard. Eucharistie a Církev. In *Eucharistie – mysterium fidei*. HOJDA, J. (ed.). Svitavy: Trinitas, 2002, s. 67.

Úloha pro studenty

- Přečtěte si uvedené pasáže studijní literatury a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly. Pokuste se zohlednit také podněty k systematické teologii prezentované prostřednictvím uvedené literatury.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu..

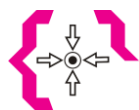
Souhrn

Ježíš při **poslední večeři interpretuje blížící se vlastní smrt**: prostřednictvím identifikace pokrmu a nápoje se svým tělem a krví ji představuje jako **akt svobodného sebevydání za učedníky i za všechny lidi**. Při poslední večeři Páně je jeho společenství s učedníky souhrnně vyjádřeno jako **životní jednota založená v jeho těle a krvi**. Na pozadí svého rituálního rámce se poslední večeře stává vyjádřením, že životní jednota učedníků a učednic s Ježíšem v jeho těle a krvi znamená zároveň jejich **účast na Kristově synovském díkůvzdání Otci**.

Poslední večeře **souhrnně představuje tajemství církve** jako univerzální společenství, které je Bohem založeno jako **životní jednota s vtěleným Synem v jeho těle a krvi a které je výrazem jeho úplného sebevydání za všechny**.

Život církve je určen posláním **stávat se v Duchu svatém „památkou“ Kristova spásného sebevydání v jeho těle a krvi a „předjímáním“ jeho univerzálního eschatologického uskutečnění**.

Souhrnným sakramentálním vyjádřením toho, že církev je životní jednotou s Kristem na základě jeho velikonočního sebevydání a oslavení, je **svátost eucharistie**.

Literatura

Spásně-dějinné východisko:

HOJDA, Jan. Společenství učedníků jako základ církve. *Cesty katecheze*, 2011, č. 3, s. 12–13 (oddíl: 5. Příběh společenství učedníků jako prvotní ekleziologická syntéza).

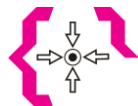
Podněty k systematické ekleziologii:

HENRICI, Peter. „To číňte na mou památku“ – Oběť Kristova a oběť věřících. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2006, č. 2, s. 132–142.

MENKE, Karl-Heinz. Svátostnost eucharistie. *Mezinárodní katolická revue Communio*, 2013, roč. 17, č. 4, s. 85–103.

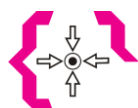
7 Patrnické svědectví o církvi: obecné úkoly, zdroje a rysy ekleziologie církevních otců

Cíle

Po prostudování této kapitoly si budete vědomi, že:

- k hlavním úkolům patristiky patří řešení otázek kontinuity spásného Kristova díla v církvi, garance jeho přítomnosti v životě církve, inkulturace do helénské prostředí a římské kultury: v Duchu svatém je vzkříšený Pán uprostřed své církve účinně přítomen prostřednictvím Písma, předávání apoštolské nauky, svátostí, zachovávání jednoty a skrze úřad zprostředkovaný v apoštolské posloupnosti
- patristické pojetí církve vychází ze svědectví Písma (církve jako shromáždění, koinonia a tělo Kristovo), jeho spirituálně-typologického výkladu (nevěsta Kristova zrozená z jeho probodeného boku, nová Eva, matka všech živých), z podnětů vnášených helénskou mentalitou (abstraktní nedějinné koncepty) a římským právem (terminologická upřesnění)
- v patristice převládá mysticko-sakramentální model církve jako *těla a nevěsty Kristovy*, která je charakterizována znaky jednoty, svatosti, apostolicity a katolicity (univerzality)
- patristika vysoce oceňuje apoštolský úřad v církvi:
  - prostřednictvím *apoštolské posloupnosti* je v úřadu episkopů (biskupů) sakramentálně zprostředkována kontinuita s ustanovením apoštolů Kristem
  - tento úřad je ustálen prostřednictvím třístupňového členění – kromě episkopů–biskupů jako nástupců apoštolů se na něm podílejí presbyteři (kněží) a diákoní (jáhni)

Pojmy k zapamatování

• kontinuita, garance, inkulturace	• vliv helénské mentality a římského práva	• apoštolská posloupnost: kontinuita

• Kristova přítomnost v moci Ducha • spirituálně-typologický výklad Písma	• tělo a nevěsta Kristova (mysticko-sakramentální model)	v diskontinuitě (nástupci apoštolů) • třístupňové členění úřadu: biskup, kněz, jáhen

7.1 Hlavní úkoly *patristického* chápání církve

7.1.1 Kontinuita Kristova spásného díla v církvi

- přítomnost Kristova tajemství v Duchu svatém
  - sakramentální přítomnost
  - přítomnost prostřednictvím Písma sv.
  - jednota církevního společenství jako znamení přítomnosti Pána

7.1.2 Garance (záruka) plnosti Kristova spásného díla v církvi – vymezení proti herezím a schizmatům

- zachovávání apoštolské nauky a její věrný výklad
  - Krédo
  - kánon Písma
  - bohoslužebný řád
  - řád života obcí
- trvání apoštolského úřadu díky apoštolské posloupnosti
  - biskupové jako nástupci apoštolů

7.1.3 Vstoupení do helénského prostředí, vztah k římské kultuře

- vztah k řeckému myšlení a filozofii, římské právo, vytvoření terminologie atd.

7.2 Zdroje *patristického* chápání církve

7.2.1 Svědectví Písma

- názvy církve:

- shromáždění Boží (*ekklesia tou theou*); příp. lid Boží
- tělo Kristovo
- společenství (*koinonia*, lat. *communio*)

- různé metafory církve:

- chrám Boží, nový Jeruzalém, Boží stavba, Boží pole, nevěsta Beránkova atd.

7.2.2 Spirituálně typologický výklad biblických vyjádření

- **tělo Kristovo jako nevěsta Kristova**

- „*ecclesia ex latere Christi*“ – „církev z boku Kristova“ (Eva z boku Adama jako předobraz církve z boku nového Adama – Krista; jedno tělo s Kristem na základě jeho lásky)

- **panenská matka**

- **nová Eva** (matka všech živých) – v moci Ducha rodí Bohu křtem a vírou jeho děti

- **shromáždění (*ekklesia*) Boží jako sjednocení lidstva ve spojení s Bohem**

- „*hagia katholike ekklesia*“ – „**svatá všeobecná církev**“ – v církvi Bůh shromažďuje a posvěcuje lidi ze všech končin země a všech časů („*ecclesia ab Abel*“)

- církev jako „lid shromážděný v jednotě Otce, Syna a Ducha svatého“ (sv. Cyprián, PL 4, 553)

- **společenství (*koinonia, communio*)**

- církev je univerzálním společenstvím v Kristu; mocí Ducha je člověk uveden do společenství Otce, Syna a Ducha svatého

7.2.3 Vliv platónské filozofie

- umožňuje prohloubit univerzalistické vnímání církve
- nebezpečí vnímat církev jen jako pozemskou manifestaci kosmické a preexistující skutečnosti – hypostatizace církve (žena stará i mladá, existující před stvořením)
- platónský model „vzor – zrcadlení“ potlačuje spásně dějinný a eschatologický rozměr sebesdílení Trojjediného Boha v církvi

7.2.4 Vliv kulturního prostředí římské říše: zejména vliv římského práva (latinští otcové)

- umožňuje upřesnit termíny – členění úřadu, terminologie svátostí
- nebezpečí kulturně podmíněného zúžení pojmů (ztráta smyslu pro dynamiku a komplexnost zakotvenou v dějinách spásy, př. identifikace úřadu s kulturně podmíněným modelem)

7.3 Artikulace nauky o církvi: chybí systematická reflexe; nauka se formuluje v kontextu konkrétního života církve

- bohatství různých vyjádření (kulturní, filozofický, dějinný kontext)
- určující způsoby porozumění církvi – kontext určujících rysů života církve

a) kontext svátostného života (zejména křtu a eucharistie)

- communio (společenství v Kristu; spojení tvořené společnou účastí na Kristově tajemství) – všichni křesťané skrze křest a eucharistii uvedeni do tajemství Krista – sakramentální účast na společenství Otce, Syna a Ducha svatého
- církev jako tělo Kristovo – všichni křtem včlenění do Krista (totus Christus); eucharistie jako anticipace eschatologické jednoty s Kristem

b) kontext martyria (svědectví, mučednictví)

- např. snoubenka Kristova – církev žije z Kristovy lásky, věrně následuje Ženicha až ke smrti

c) kontext misie

- panenská matka – vírou a křtem rodí Krista v duších lidí

d) kontext diakonie (charitas)

- společenství lásky

7.4 Obecné rysy patristického pojetí církve

7.4.1 Tajemství církve: tělo a snoubenka Kristova

- **tělo a snoubenka Kristova** (mysticko-sakramentální model)
- jedna, svatá, všeobecná, apoštolská církev
- *communio* – Duch sjednocuje pokřtěné v Kristu a společně je uvádí do Božího života

7.4.2 Uspořádání církve: trvání apoštolského úřadu a četnost služeb pokřtěných

- **trvání apoštolského úřadu**: biskupové (episkopové) – nástupci apoštolů
- **apoštolská posloupnost**
  - *kontinuita* – věčná shoda služby biskupů s úřadem apoštolů (zprostředkována mocí Ducha při vkládání rukou od jiných biskupů)
  - *diskontinuita* – biskupové sami nejsou apoštoly, jsou vázáni apoštolskou naukou
  - **sborový charakter** úřadu
- ustálení **třístupňového členění** úřadu
  - biskup (episkopos)

- starší (presbyter)
- jáhen (diakon)
- četnost **služeb pokřtěných** – lektoři, akolyté, hostiáři atd.
- **primát římské církve** (hroby apoštolů Petra a Pavla) – cesta k formulování primátu římského biskupa jako nástupce sv. Petra uprostřed sboru biskupů

7.4.3 Úkol a poslání církve: univerzální misie

univerzální misie – sjednocovat všechny lidi ve společenství s Bohem i mezi sebou navzájem⁷

Úloha pro studenty

- Přečtěte si uvedenou pasáž studijní literatury a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu.

Souhrn

K hlavním **úkolů patristiky** patří vyrovnání se s otázkami **kontinuity** spásného Kristova díla v církvi, **garance** jeho plné přítomnosti v životě církve, **inkulturace** do helénskému prostředí a římské kultury. Řešení těchto otázek nachází své východisko v tom, že **vzkříšený Pán je v Duchu svatém účinně přítomen uprostřed své**

---

⁷ Srov. HEBLT, Jiří. Sebepochopení církve v proměnách dějin. In *Identita církve – identifikace s církví*. HOJDA, J. (ed.). Svitavy: Trinitas, 2002, s. 17-19.

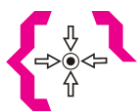

církve prostřednictvím Písma, věrného předávání apoštolské nauky, slavení svátostí, zachovávání jednoty a skrze úřad zprostředkovaný v apoštolské posloupnosti.

Patristické **pojetí církve** vychází ze **svědectví Písma** (církve jako *shromáždění, koinonia a tělo Kristovo*), jeho **spirituálně-typologického výkladu** (*nevěsta Kristova zrozená z jeho probodeného boku, nová Eva, matka všech živých*), z podnětů vnášených **helénskou mentalitou** (obecné, leč nedějinné koncepty) a **římským právem** (terminologická upřesnění).

V patristice převládá **mysticko-sakramentální model** církve jako **těla a nevěsty Kristovy**, která je charakterizována znaky jednoty, svatosti, apostolicity a katolicity (univerzality).

Patristika vysoce oceňuje **přítomnost apoštolského úřadu v církvi**. Prostřednictvím **apoštolské posloupnosti** je v úřadu episkopů (biskupů) sakramentálně zprostředkována kontinuita s ustanovením apoštolů Kristem. Tento úřad je ustálen prostřednictvím **třístupňového členění**: kromě **episkopů-biskupů** jako nástupců apoštolů se na něm podílejí **presbyteri (kněží)** a **diáconi (jáhni)**.

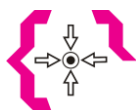

Literatura

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 609–613 (III.1. Perspektivy v patristice).

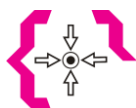
8 Významné epochy patristického chápání církve

Cíle

Po prostudování této kapitoly si budete vědomi, že:

- apoštolští otcové potvrzují duchovní úřad v církvi jako výraz Božího řádu zprostředkovaného Kristem a takto i jako garanci Kristovy církve
- řečtí otcové 2. a 3. století vnímají církev v souvislosti s jednotou Božího díla v celých dějinách spásy: je připravována od počátku stvoření, které se již děje skrze Krista; je tak předznamenána ve vztahu muže a ženy; jako nevěsta Kristova, jež je s ním jedno tělo, je výrazem rekapitulace všeho v Kristu. V církvi je vyjádřeno dílo, které směřuje od Otce skrze vtěleného Syna v Duchu svatém; součástí tohoto Božího díla završeného v Kristu je i její úřad uskutečňovaný v apoštolské posloupnosti.
- latinští otcové na přelomu 2. a 3. století pomáhají utvářet rozsáhlý slovník ekleziologických výrazů, který umožňuje rozlišit ordinované služebníky a laiky; dosvědčují též pevný řád svátosti svěcení i sborový charakter úřadu v církvi
- v reakci na heretická hnutí 3. století zdůrazňují církevní otcové princip jednoty (svátostné i strukturální) jako konstitutivní rys církve; proto platí, že jednota s církví je spásonosná („mimo církev není spásy“)
- sv. Augustin ve svém pojetí církve rozlišuje viditelnou a duchovní příslušnost k církvi: církev je *ecclesia mixta* (smíšená); viditelná příslušnost je platná na základě objektivní přítomnosti Kristovy milosti v církvi, ale k osobnímu prospěchu je třeba patřit k církvi i duchovně – duchovní příslušnost na druhé straně přesahuje hranice příslušnosti viditelné (*ecclesia ab Abel* – od Ábela do posledního spravedlivého; církev jako *totus Christus* – celý Kristus)

Pojmy k zapamatování

- duchovní úřad – výraz Božího řádu
- ordines (vysvěcení služebníci) a laici
- *ecclesia mixta*

- základ církve v jednotě Božího díla
- princip jednoty církve a jednoty s církví
- příslušnost viditelná a duchovní
- ecclesia ab Abel

8.1 Apoštolští otcové: úřad jako garance církve Kristovy; církev v kosmickém kontextu

- Klement Římský – list Korint'ánům (96):

a) zásadní výklad o duchovním úřadu

- zakládá se na Božím řádu: Bůh poslal Krista → Kristus apoštol → přeneseno na episkopy a presbytery
- autorita presbyterů se neodvozuje od souhlasu obce, ale od řádu Božího
- v této plnosti Boží řádu se naplňuje řád celých dějin spásy (kněžství SZ)

b) vnímání církve v souvislosti SZ, ale i pohanských dějin a jejich moudrostí – souvisí s celým univerzem

- Ignác Anitochijský, „biskup Sýrie“ – za Hadriana (117-138) odvečen do Říma – mučedník – autor sedmi Listů:

- podřízenost obcí biskupovi (ve věcech víry a života společenství) – znak věrnosti Kristu
- služba biskupa, kněží a jáhnů **při eucharistickém slavení** – reprezentace Boha a nebeské hierarchie – biskup sám reprezentuje církevní obec

8.2 Řeční otcové 2. a 3. stol.: formulování duchovního základu církve – zakotvení ve spásném tajemství Krista

- církev jako duchovní veličina

Irenej z Lyonu (nar. cca. 140-150) – církev v jednotě spásného díla Božího:

- nauka o církvi se odvíjí od *rekapitulace* celého stvoření v Kristu → církev jako tělo Kristovo viděno **v souvislosti celých dějin spásy**:

a) v souvislosti s přísliby SZ (prorocký obraz Boha jako ženicha, který svou láskou posvěcuje nevěrnou ženu) – církev jako casta meretrix (čistá nevěstka), posvěcená na základě bytostného sjednocení se Synem

b) v souvislosti se stvořením – Kristus ve svém vztahu k církvi rekapituluje vztah muže a ženy (v ní se člověk stává „jedním tělem“) – církev jako nevěsta Kristova a jeho tělo – znamená uvedení člověka do vztahu Syna k Otci v Duchu svatém

- trvání apoštolské autority ve službě biskupů (a presbyterů)
  - biskupové jako nástupci apoštolů – garantují plnost Kristovy pravdy
  - v kontroverzi s gnózí – biskupové jsou znamením *zjevnosti* Boží pravdy (proti tajným gnostickým naukám)

8.3 Latinští otcové na přelomu 2. a poč. 3. stol.: formulování úřadu

- Tertulián († asi 220):

- rozsáhlý slovník ekleziologických výrazů
- otázky úřadu
  - rozlišení členů církve:
ordines ecclesiastici (biskupové, kněží, jáhni, možná i lektoři) a laici
  - úřad – nepostradatelná součást církve
  - založen na apoštolském základu⁸

---

⁸ Srov. VOPŘADA, David. Svědectví hierarchické služby v patristické epoše. In *O služebném kněžství*. HOJDA, J. (ed.). Svitavy: Trinitas, 2006, s. 85n.

- Hippolyt Římský († asi 235) – spis „Apoštolská tradice“:

- zřetelné rozlišování laiků a kléru
- svátost svěcení v pevně stanovené formě:
  - vkládání rukou a „konsekrační“ modlitba – ustanovení z moci Boží (ne z vůle členů obce)
- biskup
  - zvolen lidem příslušné obce (jednota společenství)
  - svěcení přijímá v přítomnosti biskupů okolních obcí a místního presbytéria (sborový charakter úřadu)

„Za biskupa ať je vysvěcen ten, kdo je zvolen vším lidem a je bezúhonný. Když bylo vyhlášeno jeho jméno a všichni souhlasí, shromáždí se v Den Páně lid spolu s presbyteriem a přítomnými biskupy. Když všichni přisvědčí, ať na něj biskupové vloží ruce, kněží potichu stojí. Všichni ať mlčí a modlí se v srdci za seslání Ducha. Pak ať jeden z přítomných biskupů na žádost všech vloží na svěceného biskupa ruce, modlí se...“
(Apoštolská tradice. Velehrad-Roma: Refugium, 2000. s. 18.)

8.4 Reakce na heretická hnutí 3. stol.: formulování principu jednoty

otcové (zejména latinští) podtrhují téma jednoty církve

- Cyprián († 258):

církev jako „lid shromážděný v jednotě Otce, Syna a Ducha svatého“ (PL 4, 553)

- svátostný rozměr jednoty – výraz v eucharistickém shromáždění
- strukturální rozměr jednoty – církev jako bratrský svazek sjednocený kolem biskupa (od něho vedený a vyučovaný)
- jednota celé církve – jednota místních církví vedených biskupem
- vyjádření všeobecné jednoty – Petrův úřad jako základ jednoty episkopátu
- jednota s církví – spásenosná („mimo církev není spásy“)

- **význam synod** (od 4. stol i ekumenických koncilů)

8.5 *Patristika na západě ve 4. a 5. stol.*

(na východě ustupují ekleziologická témata christologickým a trinitárním otázkám)

- vyrovnání se s **novou pozicí církve** (konec pronásledování, křesťanství jako oficiální náboženství)

- diastáze: „duchovní“ a „masová“ příslušnost k církvi
- **spor s donatismem** o objektivní a subjektivní účinky milosti:
  - význam severní Afriky – ve 4. stol. církev jako „svatá a neposkvrněná žena“ zprostředkující spásu uprostřed poskvrněného světa – pod svým pláštěm ukrývá lidi před poskvrnou světa
  - otázka, zda křesťané poskvrnění světem, patří do církve a podílejí se na její činnosti
    - donatisté: na svaté církvi se mohou podílet jen svatí – spásné dílo církve a účinnost svátostí závisí na morální integritě a subjektivní svatosti jejich členů
      - problém: popření spásného působení Krista uprostřed církve (rozpor s biblickým poselstvím – „lékař je pro nemocné“, spojení učedníků s Kristem na základě Kristova přijetí učedníků i jejich vin a na základě jeho vydání za učedníky)
    - Augustinova reakce: spásná účinnost svátostí závisí na milosti Ježíše Krista objektivně působící ve svátostech a v církvi (ne na subjektivním stavu pokřtěných a udělovatelů svátostí)
      - problém: oddělení subjektivní a objektivní roviny spásného působení Kristova (zde Kristovo „objektivní“ jednání nezasahuje nitro člověka; v bibl.: Ježíšovo jednání v plné moci proměňuje celého člověka, naplněno až eschatologicky)
- hlavní problém: potlačení vnímání spásné dějinné dynamiky Kristova jednání – co narativně vyjadřují slova evangelí (že učedníci jsou hříšníci a Krista nechápou a přesto, na základě jeho jednání, patří nerozlučitelně ke

Kristu) nejsou schopny vyjádřit abstraktní pojmy ovlivněné novoplatónským vnímáním světa

8.6 Augustinova (354-430) ekleziologie

8.6.1 Rozlišování viditelné a duchovní příslušnosti k církvi: *ecclesia mixta*

- reakce na konstantinovský obrat – jev masové příslušnosti k církvi - problém: rozdělení duchovní a viditelné složky

- viditelná příslušnost – může se jednat jen o příslušnost tělem, ne duchem – masová církev – instituční pojetí církve
  - viditelná příslušnost je platná na základě objektivní přítomnosti Kristovy milosti v církvi
    - ← ale k osobnímu prospěchu je třeba patřit k církvi i duchovně
- duchovní příslušnost – překračuje viditelné hranice místa a času
  - *ecclesia ab Abel* – od Ábela do posledního spravedlivého) – společenství svatých (*communio sanctorum*)
  - mystické pojetí církve (církve jako *totus Christus* – celý Kristus)

8.6.2 Objektivní spásná účinnost církve (svátostí) na základě milosti Ježíše Krista

8.6.3 Pojem církve jako „*civitas Dei*“ – „obec Boží“

- nebeská skutečnost
- viditelná církev je její putující částí (*pars peregrinans*)
- v putující církvi je nebeská Boží obec přítomná ve formě znamení⁹

8.7 Patristika 5.-8. stol.

- vliv Augustinovy koncepce – např. v myšlení Řehoře Velikého

---

⁹ Srov. HEBLT, Jiří. Sebepochopení církve v proměnách dějin. In *Identita církve – identifikace s církví*. HOJDA, J. (ed.). Svitavy: Trinitas, 2002, s. 19-20.

Úloha pro studenty

- Přečtěte si uvedenou pasáž studijní literatury a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu.

Souhrn

Apoštolští otcové potvrzují **duchovní úřad v církvi jako výraz Božího řádu** zprostředkovaného Kristem a takto i jako garanci Kristovy církve.

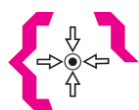
Řeční otcové 2. a 3. století vnímají církev **v souvislosti s jednotou Božího díla v celých dějinách spásy**. Je připravována **od stvoření**, které se již od počátku děje skrze Krista: takto je předznamenána ve vztahu muže a ženy. Jako **nevěsta Kristova, jež je s ním jedno tělo**, je **výrazem rekapitulace všeho v Kristu**. V církvi je tedy vyjádřeno dílo, které směřuje od Otce skrze vtěleného Syna v Duchu svatém k lidem. Součástí tohoto Božího díla završeného v Kristu je i její **úřad uskutečňovaný v apoštolské posloupnosti**. Ten **spolu se svátostným slavením** církve dokládá, že završení všeho v Kristu jako vtěleném Synu znamená také **zhodnocení lidské tělesnosti**.

Latinští otcové na přelomu 2. a 3. století pomáhají utvářet rozsáhlý **slovník ekleziologických výrazů**, který umožňuje terminologicky rozlišit ordinované služebníky a laiky. Dosvědčují též **pevný řád svátosti svěcení i sborový charakter úřadu** v církvi.

V **reakci na heretická hnutí 3. století** zdůrazňují církevní otcové **princip jednoty** (svátostné i strukturální) jako konstitutivní rys církve. Proto platí, že jednota s církví je spásonosná a že tudíž **„mimo církev není spásy“** (později se vyjasňuje, že tento výrok nelze chápat kvantitativně ve smyslu viditelné příslušnosti k církvi putující).

Augustin z Hippa (354–430) ve svém pojetí církve reaguje na novou situaci křesťanství po konstantinovském obratu a rozlišuje **viditelnou a duchovní příslušnost k církvi**: církev je **ecclesia mixta** (smíšená). **Viditelná příslušnost** nabývá svou platnost (nikoliv na základě subjektivní svatosti členů církve, ale) **na základě objektivní přítomnosti Kristovy milosti** v církvi. Ke skutečnému osobnímu prospěchu je však **třeba patřit k církvi také duchovně**. Přitom zároveň platí, že **duchovní příslušnost k církvi přesahuje hranice příslušnosti viditelné** (ecclesia ab Abel – od Ábela do posledního spravedlivého; církev jako totus Christus – celý Kristus).

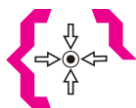

Literatura

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 609–615 (III.1. Perspektivy v patristice; III.2. Církev u svatého Augustina).

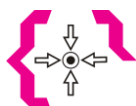
9 Chápání církve ve středověku

Cíle

Po prostudování této kapitoly si budete vědomi, že:

- gregoriánská reforma ovlivnila pojetí církve ve 2. tisíciletí tím, že do ekleziologie vnáší moment jurizace, klerikalizace a politizace; zde lze spatřovat důvod oddělení laiků od kléru a následně i sekularismu
- ve 12. století dochází k proměně pojmu církve, kdy její pojetí jakožto „těla Kristova“ je nahrazeno pojetím „mystického těla Kristova“; výraz „tělo Kristovo“ je nyní užíván pro označení eucharistie a posvátný apoštolský úřad je výrazně pojímán jako „kněžství“ vymezené zplnomocněním vysluhovat svátosti a zejména konsekrovat eucharistické dary
- ve vrcholné scholastice je právně orientovaný přístup k církvi překonáván důrazem na sakramentální a christologické vymezení církve (prostřednictvím jejího pojetí jako „mystického těla Kristova“)

Pojmy k zapamatování

• regnum a sacerdotium	• klerikalizace	• corpus Christi mysticum
• jurizace	• politizace	• sakramentální charakter církve
	• congregatio fidelium	

9.1 Gregoriánská reforma raného středověku

9.1.1 Řehoř VII. (†1085) – ohraničení mezi trůnem a oltářem v christianizované společnosti

- reakce na politicko-náboženský spor mezi „regnum“ a „sacerdotium“ (od 9. stol.)
- snaha **osvobodit církev** z její raně středověké **závislosti na světské vládě**
- **hluboká proměna pojmání církve** – rozhodující mezník
(největší obrat katolické ekleziologie – podle Y. Congara)
- kořen **oddělení laiků a kléru**
- též kořen sekularizačního procesu v novověku

9.1.2 Využití právních principů v ekleziologii

- **poslušnost k Bohu** a jeho řádu **identifikována s poslušností papeži** – od něho vychází každá církevní (a zprostředkovaně též světská) moc
- **monarchický princip církevní jednoty** (dictatus papae) – partikulární církve (diecéze) fakticky jako podřízené jednotky, biskupové fakticky jen jako vikáři papeže s ohraničeným zplnomocněním
- právní vymezení spásného zprostředkování církve – **vázáno na plnou moc papeže, jemu podřízen klérus a jemu laici**
  - právní přístup k církvi je spojen s nezištným náboženským nasazením – nelze jej zaměňovat s povrchností a formalismem (→ „mystika authority“¹⁰)
  - problém: právní jazyk nemůže plně vyjádřit komplexnost spásného díla Božího, př. jednota hierarchického a bratrského uspořádání církve, jednota biskupské kolegiality a primátu Petrova stolce

---

¹⁰ Srov. CONGAR, Y. *Za církev sloužící a chudou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 38-40.

9.1.3 Důsledky v pojmání církve

- klerikalizace
- jurizace
- politizace¹¹

→ **centrální pojem: církev jako *congregatio fidelium***

→ **nové pojetí patristických obrazů a pojmů:**

- spirituálně mystické pojetí patristiky nahrazeno juristicko institucionálním, příp. oddělení těchto pojetí

- putující část obce Boží u Augustina nahrazena *ecclesia militans* směřující k církvi vítězné
- tělo Kristovo jako nevěsta Kristova nahrazena představou hierarchicky uspořádaného organismu s viditelnou hlavou římského stolce
- *populus Dei, populus christianus*

9.2 Proměna pojmu církve jako těla Kristova (*corpus Christi*) – 12. stol.

- církev nově jako „**mystické**“ tělo Kristovo (*corpus Christi mysticum*)
- eucharistie jako pravé tělo (*corpus Christi verum*)
- do té doby obráceně (církev – tělo Kristovo; eucharistie – mystické tělo)

---

¹¹ Srov. CONGAR, Y. *Za církev sloužící a chudou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 73-78.

9.3 Vrcholná scholastika

9.3.1 Christologicky a sakramentálně orientovaná ekleziologie: církev jako corpus Christi mysticum

a) Kristus – hlava církve → zdroj milosti (Bonaventura z Bagnoreggia, 1221-1274; Tomáš Akvinský, 1225-1274)

- Kristovo lidství a ve spojení s ním i svátosti – nástrojová příčina sdílení milosti v církvi

b) sakramentální charakter církve

- eucharistický pokrm – výživa, spojující a sjednocující síla mystického těla Kristova
- i přesto trvá tendence zvěčnit svátosti

9.3.2 Krize sebepochopení církve ve 14.–15. stol.

- spor mezi instituční složkou života církve a osobním náboženským nasazením
  - viz husitství
- konciliaristické tendence – reakce na krizi papežského úřadu (schisma)

Úloha pro studenty

- Přečtěte si pozorně uvedenou pasáž studijní literatury a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu.

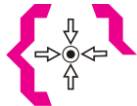

Souhrn

Gregoriánská reforma (v 11. století) ovlivnila pojetí církve téměř celého 2. tisíciletí tím, že do ekleziologie vnáší moment **jurizace, klerikalizace a politizace**; zde lze spatřovat důvod oddělení laiků od kléru a následně i novověkého sekularismu.

Ve **12. století** dochází k **proměně pojmu církve**, kdy je její pojetí jakožto „těla Kristova“ nahrazeno pojetím jeho „**mystického těla**“. Termín „**tělo Kristovo**“ je nyní užíván pro **označení eucharistie** a posvátný úřad (plynoucí ze svátosti svěcení) je výrazně pojímán jako **kulticky profilované „kněžství“ vymezené zplnomocněním vysluhovat svátosti** a zejména konsekrovat eucharistické dary.

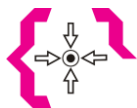
Ve **vrcholné scholastice** je právně orientovaný přístup k církvi překonáván **důrazem na sakramentální a christologické vymezení** církve právě prostřednictvím jejího pojetí jako „mystického těla Kristova“.

Literatura

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 615–617 (III.3. Ke středověké ekleziologii).

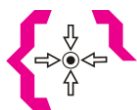
10 Novověké pojetí církve: od tridentského koncilu po II. vatikánský

Cíle

Po prostudování této kapitoly si budete vědomi, že:

- novověká ekleziologie (s ohledem na konfrontaci s reformací) zdůrazňuje poznatelnost a viditelnost církve, je zaměřená apologeticky a juristicky
- v potridentské ekleziologii vyniká zejména „popisná“ definice církve Roberta Belarmina zdůrazňující společenský charakter církve, který je spojen s vyznáním víry, účasti na svátostech a hierarchickým zřízením v čele s papežem
- v 19. století se setkáváme se snahou o obnovu teologické ekleziologie na základě návratu k biblickým a patristickým kořenům
- první vatikánský koncil definoval nauku o neomylnosti „ex cathedra“ a jurisdikčním primátu římského biskupa
- že zejména po 1. světové válce dochází k obnově pojetí církve prostřednictvím různých hnutí („církvev se probouzí v duších“)

Pojmy k zapamatování

• poznatelnost a viditelnost církve	• societas perfecta	• neomylnost a juridikční primát
• apologetické pojetí	• hierarchické uspořádání	• obnovná hnutí

10.1 Obecná charakteristika pojetí církve v novověku

10.1.1 Boj o poznatelnost, viditelnost církve

- na pozadí sporů 14. a 15. stol.

10.1.2 Konfrontace s reformací

- potvrzuje **poznatelnost** církve a její **viditelnou** strukturu
  - církev jako **viditelné znamení Boží mezi národy** – v nauce ustupuje rozměr církve jako tajemství (to zůstává vyhrazeno mystice, př. Jan od Kříže)
  - **hierarchické společenství pod autoritou papeže**

10.1.3 Apologetický ráz ekleziologie

- *societas perfecta* (dokonalá společnost)

10.1.4 Převládající právníký jazyk

10.2 Tridentský koncil a důležití činitelé potridentské ekleziologie

10.2.1 Tridentský koncil (1545–1563)

- ekleziologické otázky pojednává jen nepřímo (strach z konciliaristických tendencí)
- hájí jednotlivé prvky nauky ohrožené reformací:
  - normativní hodnotu mají spolu s Písmem i tradice
  - svátosti (např. eucharistie – reálná a podstatná přítomnost Kristova)
  - kněžství (ustanovení Kristem, nezrušitelný charakter)
- obnova církevní disciplíny

10.2.2 Nauka Roberta Belarmina (1542–1621)

Společnost lidí, kteří jsou spojeni poutem vyznáním víry a účastí na svátostech pod vedením řádných pastýřů a zvláště zástupce Krista na zemi, římského papeže. (Controversiae 4 III 2)

- potřeba „popisného“ pojetí církve – reakce na ohrožení identity církevního společenství po západním schismatu
- citelný vliv až do 20. stol.

10.2.3 Katolická reforma: široké probuzení vědomí církve

- misie, barokní stavba kostelů, mystika
- spojení spirituální a institucionální dimenze (jezuité, karmelitánská reforma)¹²

10.2.4 Reakce na osvícenství

- otázky nutnosti církve ke spáse ve vztahu ke svědomí; nutnosti nauky víry ve vztahu k rozumu; otázky nadpřirozeného základu církve a jejího uspořádání

10.3 Návrat k teologické ekleziologii – duchovní klima romantismu

10.3.1 Katolická tübingenská škola a Johann Adam Möhler (1796–1838)

- znovuobjevení církve jako **mystického těla Kristova**:
  - kořeny
    - biblické a patristické prameny
    - romantické pojetí organismu a společenství

---

¹² Srov. HEBLT, Jiří. Sebepochopení církve v proměnách dějin. In *Identita církve – identifikace s církví*. HOJDA, J. (ed.). Svitavy: Trinitas, 2002, s. 23n.

- zaměření
  - pneumatologická perspektiva – „jednota lásky“ jako dílo Ducha
    - zahrnuje též instituční složku
  - inkarnační rozměr – projevuje se v církvi
    - v její svátostné podstatě
    - v dějinném charakteru

10.3.2 Římská škola a Mathias Joseph Scheeben (1835–1888)

- přístup ovlivněný katolickou tübingenskou školou
- převládající model: církev jako **pokračující inkarnace**; Duch působí jako životní princip církve („duše“ církve)¹³

10.3.3 Oxfordská škola a John Henri Newman (1801–1890)

- **John Henri Newman** – pův. anglikánský teolog, konvertita ke katolictví, později kard.
- **spásně dějinné a svátostné porozumění** církvi
- **primát osobního principu** před institučním

10.4 Chápání církve mezi I. a II. vatikánským koncilem

- i přes obnovu teologické ekleziologie – všeobecně převládá juristická a apologetická tendence

10.4.1 První vatikánský koncil (1869–1870)

- definice papežské **neomylnosti** a **jurisdikčního primátu**

---

¹³ Srov. HEBLT, Jiří. Sebepochopení církve v proměnách dějin. In *Identita církve – identifikace s církví*. HOJDA, J. (ed.). Svitavy: Trinitas, 2002, s. 24.

- církev jako hierarchicky **pyramidálně uspořádaná *societas perfecta***

10.4.2 Správa Boží „moci“ a „authority“ na zemi jako základní model

→ od christologie až po ekleziologii

- Kristus jako nositel moci a authority Boží (ikonografie: sedí na trůnu spolu s Otcem – je charakterizován stejnou mocí jako Otec, ne však věčným synovstvím)
- papež jako nositel Kristovy moci a authority – řádný zástupce Krista a takto Boha Otce na zemi (titul „svatý otec“)¹⁴
- Maria jako Matka církve – titul Paní
  - problém: Boží moc je pojmána jako absolutní míra moci lidské (omezení svobody) – vymizení trinitárního „vztahového“ základu v pojetí Boží moci (moc Boží není vnímána jako projev sebesdělení Trojice)

10.4.3 Prvky obnovy teologické ekleziologie v magisteriu

- *Divinum illud munus*, encyklika Lva XIII. – pojetí církve ve světle působení Ducha, mystické pojetí církve z boku Kristova

10.4.4 Obnovná hnutí 20. stol. – po 1. světové válce

- a) intenzivní ***obnova spirituality církve*** (misionářské, liturgické, biblické, mládežnické hnutí)
  - Romano Guardini: „církev se probouzí v duších“
- b) teologický ***návrat k biblickým a patristickým kořenům***
  - Henri de Lubac, Yves Congar, Louis Bouyer, Jean Danielou, Romano Guardini, Erich Przywara, Hans Urs von Balthasar, Karl Rahner, Joseph Ratzinger

---

¹⁴ Srov. CONGAR, Y. *Za církev sloužící a chudou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 44n.

c) magisterium – důležitý impuls obnovy: *Mystici corporis*, encyklika Pia XII. (1943)¹⁵

Úloha pro studenty

- Přečtěte si pozorně uvedenou pasáž studijní literatury a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu.

Souhrn

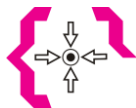
Novověká ekleziologie zdůrazňuje (v konfrontaci s reformací) **poznatelnost a viditelnost** církve, je zaměřená výrazně **apologeticky** a **juristicky**.

V **potridentské ekleziologii** vyniká zejména „**popisná**“ **definice** církve **Roberta Belarmina** zdůrazňující **společenský charakter** církve, který je spojen s **vyznání víry, účasti na svátostech a hierarchickým zřízením** v čele s papežem.

V **19. století** se setkáváme se snahou o **obnovu teologické ekleziologie** na základě návratu k biblickým a patristickým kořenům. Většinově však převládá apologeticky a právně zaměřená ekleziologie.

První vatikánský koncil (1869-1870) definoval nauku o **neomylnosti** učení římského biskupa „**ex cathedra**“ a jeho **jurisdikčním primátu**.

Po **1. světové válce** dochází k **obnově pojetí církve prostřednictvím různých hnutí s biblickým, patristickým, liturgickým i pastoračním zaměřením** („církve se probouzí v duších“). Tím je již připravováno teologické i pastorační pozadí druhého vatikánského koncilu.

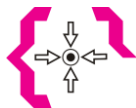
Literatura

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 617–622 (III.4.–7.).

---

¹⁵ Srov. HEBLT, Jiří. Sebepochopení církve v proměnách dějin. In *Identita církve – identifikace s církví*. HOJDA, J. (ed.). Svitavy: Trinitas, 2002, s. 24n.

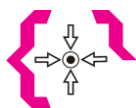
11 Ekleziologie II. vatikánského koncilu a její rozvoj

Cíle

Po prostudování této kapitoly si budete vědomi, že:

- druhý vatikánský koncil (1962–1965) se snaží předložit ucelenou nauku o církvi, zejména prostřednictvím věroučné konstituce *Lumen gentium*
- záměrem koncilu je nabídnout syntézu ekleziologických důrazů 1. a 2. tisíciletí
- ústřední ekleziologickou výpověď koncilu tvoří nauka o církvi jako tajemství a zejména všeobecné svátosti spásy
- koncil překonává hierarchologickou a právně orientovanou ekleziologii, posvátný apoštolský úřad ukotvuje v trinitárním sebesdílení člověku, klade důraz na jeho sborovost a zároveň vyzdvihuje důstojnost a poslání laiků
- ve výpovědích koncilů nejsou přístupy k církvi jakožto k součásti mystéria trinitárního sebesdílení (ekleziologie communia) vždy dostatečně rozvinuty a že některé otázky interpretace koncilní nauky o církvi se promítají do *Katechismu katolické církve*

Pojmy k zapamatování

• „koncil církve“	• snaha o syntézu ekleziologie 1. a 2. tisíciletí	• communio
• Lumen gentium	• všeobecná svátost spásy	• všeobecné povolání ke svatosti
• vztah ke světu a ekumenismus		• kolegialita

11.1 Ekleziologický charakter koncilu

11.1.1 „Koncil církve“ – snaha o předložení ucelené nauky o církvi

- historicky první ucelená ekleziologie předložená magisteriem – dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium (LG)*

11.1.2 Záměr koncilní nauky o církvi: syntéza ekleziologických přístupů 1. a 2. tisíciletí

- pokus o **syntézu sebepochopení církve 1. a 2. tisíciletí** – snaha o překonání juristicko hierarchologického zúžení gregoriánské reformy¹⁶

11.1.3 Otevření aktuálních ekleziologických otázek

- postoj ke světu – pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes (GS)*
- překonání centralistického pojetí katolicity – dekret o katolických východních církvích *Orientalium Ecclesiarum*
- ekumenismus – dekret *Unitatis redintegratio*
- další dekreta: AG (misijní činnost), ChD (pastýřská služba biskupů), AA (apoštolát laiků), PO (služba a život kněží); a prohlášení NA (poměr k nekřesťanským náboženstvím)

---

¹⁶ Srov. HEBLT, Jiří. Sebeepochopení církve v proměnách dějin. In *Identita církve – identifikace s církví*. HOJDA, J. (ed.). Svitavy: Trinitas, 2002, s. 25n.

11.2 Výsledky koncilní nauky o církvi

11.2.1 Tajemství církve: všeobecná svátost spásy

- znovudobytí **sakramentálního přístupu k církvi, jeho diferenciaci a trinitární prohloubení**

- církev jako **tajemství a všeobecná svátost spásy (1. kap. LG)**
  - sakramentální charakter církve (LG 1)
    - návazost na nauku o Kristu jako pra-svátosti, resp. svátosti Trojice a o církvi jako základní svátosti, resp. svátosti Krista
  - zakotvení církve ve spásně dějinném sebesdělení Trojice člověku
    - společenství povolání Otce (LG 2), uskutečněné v Synu (LG 3), oživované Duchem (LG 4)
    - „lid sjednocený působením jednoty Otce i Syna i Ducha svatého“ (LG 4; cit. podle sv. Cypriána)
  - Kristovo tajemné tělo (LG 7)
- církev jako **všeobecný Boží lid (2. kap. LG)**
  - *putující* lid nové smlouvy (LG 9)
  - všeobecné a služebné čili hierarchické kněžství – rozdílná účast na jediném kněžství Kristově (LG 10) – obojí se uplatňuje ve svátostech (LG 11)
  - celek Božího lidu má nadpřirozený smysl víry (LG 12)
  - požadavek příslušnosti k církvi „srdcem“ (LG 14)
  - pouto víry s nekatolickými křesťany (LG 15)
  - spojení s nekřesťany – ti mohou být spaseni (LG 16)
  - trvalý misijní úkol církve (LG 17)

11.2.2 Uspořádání církve: **communio** v kontextu všeobecného povolání ke svatosti

- **communio** jako podstatná podoba církve

- Duch svatý ji vybavuje **dary charismatickými i hierarchickými** (LG 4)
- zasazení papežského primátu do horizontu církve jako communia – důraz na **kolegialitu biskupů** (LG 22-23)
- **všeobecné povolání ke svatosti** (LG 40) – účast laiků na apoštolském poslání církve (LG 34), na kněžském, učitelském a královském úřadu Kristově (LG 34-36) – církev jako lid Boží (LG

11.2.3 Úkol a poslání církve:

- být **znamením a nástrojem univerzální spásy**
- být ve světě znamením a nástrojem **jednoty a pokoje lidstva v Kristu**

11.3 Výzva koncilu k dalšímu rozvoji nauky o církvi

- nesourodé spojení hierarchické ekleziologie a ekleziologie communia v části koncilních textů → boj o interpretaci a uskutečnění koncilu
- konflikty se týkají pochopení *podstaty církve*, její *vnitřní struktury* a *vztahu ke světu*
- hlubší recepcce koncilu – dosud trvající úkol teologie a církve

11.4 Recepce II. vatikánského koncilu v Katechismu katolické církve

11.4.1 Důsledné rozvinutí trinitárního základu církve

- zakotvení v imanentní Trojici (př. v srdci Otcově již před stvořením světa)

11.4.2 Zdůraznění eschatologického charakteru církve

- není jen dějinným prostředkem Božího království – plně dovršená ve slávě
  - omezení tajemství církve na „nástroj“ Božího království kritizuje po koncilu např. Henri de Lubac

11.4.3 Zdůraznění personálního rozměru úřadu

- výzva k další reflexi nového porozumění lidské osoby v tajemství Krista (zahrnuje ekleziální charakter)

- „osoba“ v teologickém slova smyslu neznamena v sobě uzavřený subjekt – je konstituována v Kristu a má tak i svůj ekleziální rozměr

← také jednota i odlišnost mezi vysvěcenými služebníky a ostatními křesťany (esenciální vzájemnost) je součástí dynamiky uskutečnění lidské osoby v Kristu

Úloha pro studenty

- Přečtěte si alespoň zběžně uvedené pasáže církevních dokumentů a studium doložte písemným záznamem.
- S pomocí studijní opory, studijní literatury a postřehů z přednášek vytvořte myšlenkovou mapu kapitoly.

Doklad o splnění úlohy odevzdejte prostřednictvím online kurzu.

Souhrn

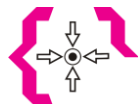
Druhý vatikánský koncil (1962–1965) se snaží předložit **ucelenou nauku o církvi**, především prostřednictvím věroučné konstituce **Lumen gentium**. Hlavním ekleziologickým záměrem koncilu je **nabídnout syntézu pojetí církve v 1. a 2. tisíciletí**.

Ústřední ekleziologickou výpověď koncilu tvoří nauka o církvi jako **tajemství** a zejména **všeobecné svátosti spásy**.

Koncil **překonává jednostranně hierarchologickou a právně orientovanou** ekleziologii, posvátný **apoštolský úřad** ukotvuje v trinitárním sebesdílení člověku, klade důraz na jeho **sborovost** a zároveň vyzdvihuje **důstojnost a poslání laiků**.

Ve výpovědích koncilu nejsou přístupy k církvi jakožto k součásti mystéria trinitárního sdílení (ekleziologie communia) vždy dostatečně rozvinuty a některé aspekty interpretace koncilní nauky o církvi se promítají do *Katechismu katolické církve*.

Literatura

Lumen gentium. Věroučná konstituce o církvi. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. 2. vyd., v KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002 (přístup též [zde](#)), *Katechismus katolické církve*. 2. vyd., v KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, § 751– 975.

Název: Dogmatická teologie 2, Ekleziologie

Autor: doc. Mgr. Jan Hojda, Th.D.

Vydalo nakladatelství Univerzity Hradec Králové, Gaudeamus jako svou 1796. publikaci.

Vydání: první

ISBN 978-80-7435-862-3 (online; pdf)

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons 4.0
CC-BY-SA 4.0 – Uveďte původ – Zachovejte licenci
<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>